№ 114 ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՄԱՅԻՍԻ

1913

ՔԱՌԱՍՈՒՆԵՐԿՈՒԵՐՈՐԴ ՏԱՐԻ

ԵՐԵՔՇԱԲԹԻ 28 ՄԱՅԻՍԻ № 114

ՄՇԱԿ

ՀԱՍԱՐԱԿԱԿԱՆ-ԳՐԱԿԱՆ ԼՐԱԳԻՐ

Տարեկան գինը 10 րուբլի. Կէս տարեկանը 6 րուբլի.
Առանձին համարները ԱՐԺԷ 5 ԿՈՊ.
[illegible]
Մեր հասցէն՝ Тифлисъ, редакція «Мшакъ».
Сергіевская ул. № 5.
Tiflis, Rédaction „Mschak".
Խմբագրատան հեռախօս № 2—53.

Խմբագրութիւնը բաց է առաւօտեան 10—2 (բացի կիրակի և տօն օրերից)
Յայտարարութիւններ ընդունւում է ամեն ժամ
Յայտարարութիւնների համար վճարում են իւրաքանչիւր տողատեղին 10—20 կոպ.
Տպարանի հեռախօս № 67.

ՊԱՊԻՐՈՍՆԵՐ ԳԱԼԼԻԸ „ԿՈՄԷՏԱ" ԸՆԿ.
25 հատը—15 կոպ., 10 հատը—6 կոպ.
—ԹԻՖԼԻՍՈՒՄ:— (ե. ու.) 986. 0—43

ՄՇԱԿ

Հասցէն՝ ТИФЛИСЪ, Редакція "МШАКЪ".
TIFLIS, Rédaction du journal "MSCHAK".

ՅՈՒՆԻՍԻ 1-ԻՑ ՄԻՆՉԵՒ ՏԱՐՎԱՅ ՎԵՐՋԸ 6 ՌՈՒԲ.

Յայտարարութիւնների համար պետք է վճարել 1 երեսի վրա իւրաքանչիւր տողատեղի (պետիտ)—20 կ., IV երեսի վրա—10 կոպ.
[illegible] Центральная Контора Объявленій Торг. Домъ Л. и Э. Метцль и К°, [illegible] Морская, 11, [illegible] Маршалковская, 130, [illegible] Большая 38, [illegible] 8 Площадь Биржи.
1913 թ-ի սկզբից բաժանորդագրվողները, որոնք մի 1-ն յունվարի 1914 թ. [illegible] 1) «Մշակ» [illegible] 2) «Մշակի» [illegible]

ԱՊՐԻԿ ԲԱԺԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ ՉԿԱ ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆԸ ՉԷ ԸՆԴՈՒՆՎՈՒՄ

ԱՅՍՕՐ, երեքշաբթի, մայիսի 28-ին

ԳՐԻԳՈՐ ԵԳՈՐՕՎԻՉ ՓՐԻԴՕՆԵԱՆԻ

մահվան քառասնօրեակին Նորաշէնի ս. Աստուածածնի եկեղեցում կը մատուցվի պատարագ և կը կատարվի հոգեհանգիստ, որի մասին յայտնում է ազգականներին և ծանօթներին հանգուցեալի եղբայրը՝ Մնացական Եգորովիչ Փրիդօնեանը։
Պատարագի սկիզբը առաւօտեան ժամը 10½-ին, հոգեհանգստինը՝ ժամը 12-ին։
433. 1—1

Վշտահար Երուանդ քահանայ Մանուկեանը սրտի խորին կսկիծով յայտնում է ազգականներին, բարեկամներին և ընկերներին իր վաղաժամ ՏԻՐՈՒՀԻ

ԱՍՏՂԻԿԻ

մահը, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, ամսիս 26-ին, երկարատև ու ծանր հիւանդութիւնից յետոյ։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ այսօր, երեքշաբթի, ամսիս 28-ին իր բնակարանից (Вахтанговская 36) Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցին։
431. Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 1—1

Վշտահար Ստեփան և Արաքս Գալստեանները որդկերանցով սրտի ցաւօք յայտնում են ազգականներին և ծանօթներին՝ առաջինը իր քրոջ-աղջկայ, երկրորդը իր տալոջ-աղջկայ՝ անմոռանալի ՏԻՐՈՒՀԻ

ԱՍՏՂԻԿ ՄԱՆՈՒԿԵԱՆԻ

մահվան մասին, որ տեղի ունեցաւ կիրակի, մայիսի 26-ին։ Յուղարկաւորութիւնը այսօր, երեքշաբթի, ամսիս 28-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին, հանգուցեալի բնակարանից (Հալաբար, Վախտանգօվսկայա փող. № 36) դէպի Էջմիածնեցոց ս. Գէորգ եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։
434. 1—1

Օլիա և Մկրտիչ Խանզուլեանցներն իրանց որդիներով յայտնում են բարեկամներին և ծանօթներին՝ առաջինն իր անմոռանալի մօր, երկրորդն իր սիրելի զոքանչի և միւսներն իրանց թանգագին տատի՝

Եղիսաբէթ Յովսէփեան ԳՐԻԳՈՐԵԱՆՑԻ

մահվան մասին։ Յուղարկաւորութիւնը տեղի կունենայ այսօր, երեքշաբթի, ամսիս 28-ին, առաւօտեան ժամը 10-ին հանգուցեալի բնակարանից (Սրբս-Արաղեան հրապ., տ. № 1) դէպի Մողնու ս. Գէորգ եկեղեցին։ Թաղումը Խօջիվանքի գերեզմանատանը։ 430. 1—1

ԲԺԻՇԿ
ՇՈՒՇԱՆԻԿ ՆԱԲԱԹԵԱՆ
Ընդունում է հիւանդներ կանանց և մանկաբարձութեան վերաբերեալ ամեն օր, բացի կիրակի օրերից, երեկ. ժամը 5—6-ը։
Հասցէն՝ Ռոխլեէվսկայա № 1.
տ. (կ. ե. հ.) 4. 100—59

150,000 Ր. ՅՕԳՈՒՏ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ ԵՒ ՆՈՐ-ՆԱԽԻՋԵՒԱՆԸ ՀԱՄԱԶԳԱՅԻՆ ԴՊՐՈՑԱԿԱՆ ՖՕՆԴԻ ԱՌԱՋ

Համազգային դպրոցական ֆօնդ հանգանակելու գործում Նոր-Նախիջեւանին վիճակված է մեծ դեր խաղալ։ Մեր Բարեգործական Ընկերութեան խորհրդարանն էր, որ դիմեց Վեհափառին, որպէսզի հանգանակութիւնը լինի ոչ միայն Կովկասում, այլ ընդհանուր Ռուսաստանում, և Վեհափառը ստացաւ թոյլտուութիւն։ Նոր-Նախիջեւանն է, որ ուղարկում է Վեհափառին Սարգիս Խաճեանի գումարը, որ այժմ 100,000-ից անցել է։ Թէև Սարգիս Խաճեանը թողել է իր գումարը Նոր-Նախիջեւանի շրջակայ գիւղերից մէկում դպրոց բանալու համար, բայց դեռ կտակը գրելու ժամանակ մենք այստեղ աչքի առաջ ենք ունեցել Էջմիածինը։ Ծրագրված դպրոցի հարկը այժմ այստեղ չը կայ, քանի որ կառավարութիւնը մեզ պիտի տայ աւելի լաւը. փողը ուղարկեցինք Էջմիածին Վեհափառին՝ ազգի լուսաւորութեան գործին ծառայեցնելու։ Ուրեմն Խաճեան գումարը լրիվին ֆօնդին պիտի յատկացվի, իսկ տարեկան հաշիւների մէջ նա կը յիշվի անխախտ իբր Խաճեան գումար։

Վանական կառավարութեան ընդհանուր ժողովը միաձայն ընդունեց մեր առաջարկութիւնը յատկացնել համազգային ֆօնդին 5000 ր., հազարական րուբլի տարեկան։ Այժմ Բարեգործական Ընկերութեան խորհրդարանը հրաւիրում է իր անդամներին արտակարգ ժողով և առաջարկում է տալ ֆօնդին միանուագ նոյնպէս 5000 րուբլի։

Հանգանակութիւնը առաջ է գնում. յիշենք միայն հատարեց ոչ պակաս տուողներին՝ Քերովբէ Պօպով 2000, Պետրոս Խախլաճեան 2000, Կենջօղլուեան-Շապշնիքեան 2000, Մանուկ Պօպով 1000, Կարապետ Սրմաքեշեան 1000, Քիստեան ժառանգներ 1000, Հայրապետեաններ 1000, եղբարք Յունանեաններ 1000, խոստացել են՝ Խրնձորեաններ 1000, Չերնեաններ 2000, Մելքոնեան-Եզեկեաններ 1000 րուբլի և այլն։

Նուիրողների ցուցակը ժամանակին կը տպենք։

Ուրեմն հաշուելով և Խաճեանի գումարը՝ Նոր-Նախիջեւանը պիտի տայ ֆօնդին ոչ պակաս 150,000 րուբլուց։

Բարի հախանձողներին մեր ողջոյնները...

Գր. Չալխուշեան

Նոր-Նախիջեւան

* * *

«Մշակի» խմբագրութիւնը իր ուրախութիւնը յայտնելով Նոր-Նախիջեւանցիների բարի և գեղեցիկ օրինակի համար՝ յորդոր է կարդում Թիֆլիսի հայ հարուստներին ևս, մանաւանդ վաճառականներին, հետևել նոյն օրինակին։

«Մշակը» ուրախ է, որ իր հրաւէրը և կոչը՝ այժմ ուժ տալ միայն և եթ դպրոցական ֆօնդին՝ հետզհետէ արձագանք է գտնում, ինչպէս միշտ արձագանք են գտել հայ ժողովրդի մէջ նրա այլ կոչերը։ «Մշակը» ուրախ է նաև, որ իր յարգելի աշխատակից Գր. Չալխուշեան այնքան մեծ նախանձախնդրութեամբ պաշտպան է դպրոցական ֆօնդի գաղափարին և նրա աշխատութիւններն ու աջակցութիւնը արդիւնաւոր հետևանքներ են ունենում։

ԿԱՅՍԵՐԱԿԱՆ ԸՆՏԱՆԻՔԸ ՄՈՍԿՎԱՅՈՒՄ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)

25 և 26 մայիսի

Մոսկվա. — Պաշտօնական։ Պալատի ժամ. մինիստրի հեռագիրը.

«Մայիսի 25-ին, Կայսրուհի Թագուհի Ալէքսանդրա Ֆէօդորօվնայի ծննդեան օրը, տեղի ունեցաւ Բարձրագոյն ելք դէպի Ուսպէնսկի տաճարը, ուր մատուցվեց պատարագ և կատարվեց գոհաբանական մաղթանք։

«Գէօրգիէվի դահլիճում ժողովվել էին ամբողջ Ռուսաստանի ազնուականութեան նահանգական պարագլուխները և Մոսկվայի նահանգի ազնուականները։ Մոսկվայի նահ. պարագլուխը բաղդ ունեցաւ մատուցել Նորին Մեծութեանը համառուսական ազնուականութեան կողմից արծաթեայ արկղ ամենահաւատարիմ մակագրութեամբ ու կարդալ նրա բովանդակութիւնը։ Թագաւոր Կայսրը բարեհաճեց պատասխանել ազնուականութեանը հետևեալ ողորմած խօսքերով.

«Սրտագին շնորհակալութիւն ռուսաց ազնուականութեանը, որ այսօր մատուցեց այս արկղը նրանց արտայայտած սիրոյ եւ հպատակութեան զգացմունքների համար, որ Ինձ միշտ յայտնի են եղել։ Դիմելով ձեզ, պարոնայք պարագլուխներ, Ես դիմում եմ Իմ անսահման սիրված Ռուսաստանին։ Մեր Տան Թագաւորութեան 300-ամեակի տօնակատարութիւնը եւ Մեր նոր կատարած ճանապարհորդութիւնը Վոլգայով եւ հինաւուրց ռուսական քաղաքներով մի անգամ եւս ապացուցեցին, որ այն միութիւնն ու կապը Ցարի եւ ժողովրդի միջեւ, որոնք դեռ հնում առանձին անուն են տուել մեր մայր Ռուսաստանին, անսասան զօրութիւն ունեն այժմ էլ։ Ինչպէս մենք այժմ տեսնում ենք, իր արդի մեծութիւնն ու հզօրութիւնը Ռուսաստանը պարտական է միմիայն Ցարերի առ հայրենիքը եւ ժողովուրդը տածած սիրոյն եւ ժողովրդի դէպի իր Ցարերը ունեցած այն հպատակութեան ու այն սրտագին աջակցութեան, որ Նրա հաւատարիմ զաւակները ցոյց են տուել իրանց Ցարերին Ռուսաստանի սահմանները ընդարձակելու մէջ։ Մեր նախնիքը, աչքի ընկնելով վեհանձնութեամբ, անյողդողդ պահեցին ուղղափառութեան պատգամները։ Յուսանք, որ այդ արգասաւոր պատգամները պահպանվում են այժմ եւս։ Ես Ես չեմ կարծում, որ այն ժամանակ Տէրը կը պահէ մեր ամենից սիրելի Ռուսաստանին։

«Ժամը 8-ին երեկոյեան Կրեմլի մեծ պալատում կայացաւ Բարձրագոյն ներկայութեամբ պաշտօնական հացկերոյթ 700 հոգու մասնակցութեամբ։ Ճաշից յետոյ Կայսրը Օգոստափառ Ընտանիքով բարեհաճեց վերադառնալ Թագաւորական հանգստարանը միևնոյն շքերթով»։

Մայրաքաղաքը գեղեցիկ լուսաւորված է։

Մոսկվա.—Ցերեկվայ ժամը 3 և 5 բոպէին Կայսրը, մի քանի հին վանքեր դիտելուց յետոյ, Օգոստափառ Ընտանիքով այցելեց Մոսկվայի վաճառականների վարչութիւնը։ Ընդունելութիւնը շատ շքեղ էր։ Երբ Կայսրը ելնում էր դահլիճից, վաճառականական աւագը հաղորդեց Կայսրին, որ Մոսկվայի վաճառականութիւնը, ի յաւերժացումն Կայսրի Մոսկվայի վաճ. վարչութիւնը այցելելու, յատկացրել է 300 հազար րուբլի բարեգործական նպատակների։ Թագաւորը շնորհակալ եղաւ և ազգային օրհներգի նուագածութեամբ ու ցնծագին ուռաներով մեկնեց վարչութիւնից։

Ժամը 10-ին երեկոյեան՝ ռուսական ազնուականութեան դահլիճներում կայացաւ պարահանդէս Բարձրագոյն ներկայութեամբ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ

ԼՈՒՐԵՐ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄԱՍԻՆ

Բ. Դուռը, զիջելով ռուսաց դեսպան Գիրսի կրկնակի պահանջներին, մի հրահանգ ուղարկեց Հայաստանի վիլայէթների թիւրք կառավարիչներին, առաջարկելով անձնականպատասխանատւութեան սպառնալիքով պաշտպանել հայերի գոյքն ու կեանքը քիւրդերից և թ-յլ չը տալ համատարած բռնկումներ հայ ազգաբնակութեան դէմ։

«Н. Вр.»-ն իր առաջնորդող—«Հայկական բարենորոգումները»—յօդուածի մէջ գրում է.

«Այն բարենորոգումները, որոնք ներկայանում են պիտանի հայկական գաւառների միացած կուլտուրական ազգաբնակութեան համար, միանգամայն անիրագործելի են, եթէ այդ բարենորոգումները կամենում են տարածել և կիսավայրենի քիւրդերի վրա։ Հայկական կենցաղի պետական-իրաւական բարելաւման հիմունք հանդիսանում է այն, որ անհրաժեշտ է հիմնել եզակի վիլայէթ, ուր աւելի կամ պակաս յարմարեցված լինի ուրուագծելու հայաբնակ հողերը։ Ապագայ՝ զուտ հայկական վիլայէթի գլուխ պէտք է նշանակվի մի անձն, որ սարկային կախումն չունենայ Կ. Պօլսից։ Ցանկալի է, որպէսզի այդ անձը եւրոպացի լինի։ Այդ գեներալ-նահանգապետին կից կարելի կը լինի հաստատել խորհրդակցական մի մարմին, ընտրված տեղական ազգաբնակութիւնից։ Այդ տեսակ իշխանութիւնը կարող կը լինի ապահովել հայերին անհրաժեշտ մինիմում ազատութիւն ու առաջադիմութիւն»։

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ Դաշնակցութիւն կուսակցութիւնը համաձայնութիւն է կապել արաբ նացիոնալիստների հետ՝ թիւրքական արաբաբնակ նահանգների ապակենտրոնացման նախագիծը իրականացնելու համար։

Կ. Պօլսից հեռագրում են, որ հայկական հարցը շատ սուր կերպարանք ստացաւ։

«Frankf. Zeit.»-ը հաղորդում է, որ անգլիական ֆինանսական խմբակը աշխատում է կոնցէսիա ստանալ Միջագետքի նաւթաբեր հողերի համար և տալիս է աւանս 500,000 ֆունտ ի հաշիւ այն եկամտի, որ բաժին կընկնէ Թիւրքիային։

ԱՐՁԱԳԱՆՔՆԵՐ ԹԻՒՐՔԱՀԱՅԱՍՏԱՆԻՑ

Վան, 14 մայիսի

Նոր վալի Թահսին բէյն առ այժմ լաւ տրամադրութիւններ է ցոյց տալիս. Շատախի սպանութիւններից յետոյ նա կլաբուկ միջոցների է դիմել և ուզում է անպատճառ ձերբակալել տալ աւազակ Միր-Մհէին և նրա հօրեղբայր Շաքիրին, որի որդին էլ վերջերս միացել է աւազակին, իսկ Շաքիրը իր տանը անասուններ է փոխադրել տուել Նորդուզից ու պատրաստվում է ուժեղ ընդդիմադրութիւն անել զօրքերին. անշուշտ նա էլ լեռը կը քաշվի և կը միանայ Միր-Մհէին, որը, ասում են, արդէն 80-ի չափ ընկերների հետ է գործում։ Աւազակախմբի վրա ուղարկվել են 100-ից աւելի զօրքեր և ժանդարմների խմբեր. որոնց հրաման է տրվել ողջ կամ մեռած ձերբակալել աւազակին կամ նրա ընկերներին. կառավարութիւնը,—ասում է վալին իրա պրեստիժը պահելու համար,—ապացուցելու է իր զօրութիւնը, եթէ ոչ նա իշխանութիւն չէ կարող համարվել։

Վալին իրա խօսքի ու ազդուութեան ապացոյց տուեց երէկ, թէև հայերի վրա։ Ահա մի քանի ժամանակից ի վեր քաղաքս գտնվում էին Լևոն և Յարութիւն անունով երկու յանդուգն երիտասարդներ, մէկը ռուսահպատակ, միւսը վանեցի, որոնք Ռուսաստանում, ասում են, կառավարական պօստի վրա յարձակում էին գործել և մեծ գումար ձեռք ձգել, Վանում շռայլում էին զեղխութեամբ, և հիւպատոսը կառավարութիւնից պահանջել էր նրանց կալանաւորել ու յանձնել ռուս կառավարութեանը՝ որպէս աւազակների. բայց չը նայած որ նրանք արձակ համարձակ քաղաքում ման էին գալիս, մինչև անգամ նրանցից մէկը մի քանի ամիս առաջ ամուսնացաւ սարքելով մի շատ խոշոր հարսանիք, այնու ամենայնիւ կառավարութեան պաշտօնեաները չէին համարձակվում նրանց ձեռք տալ, որովհետև այդ անձինք անմիջապէս սարճանակներ էին ցոյց տալիս ոստիկաններին։ Իսկ երէկ քաղաքացու հագուստով ծպտուն ոստիկաններ, նրանց հետ ընկերանալով, Խաչ փողոցի մի կազինօյում արբելիս ու զուարճանալիս՝ մեկնելու ժամանակ յանկարծ նրանց թևերից բռնում են, շրջակայքում սպասող ժանդարմներն էլ շուտով հասնում են օգնութեան ու նրանց ձեռքն ու ոտքը կապելով ձգում են կառքն ու փոխադրում են բանտը։ Կալանաւորվելիս նրանք գոռում ու հայհոյում էին հանդիսատես եղող հայ ժողովրդին. «Ինչ էք ապուշի նման նայում, ինչու մեզ սրանց ձեռքից ազատելու փորձ չէք անում»։ Այս պահանջը անշուշտ անում էին իրաւունքով, որովհետև 300-ից աւելի անձեր նրանց հարսանիքում հրաւիրվել, կերել, խմել ու նրանց երջանկութեան համար բարեմաղթել էին։

Արդեօք կառավարութիւնը այսպիսի ազդեցութիւն ցոյց պիտի տա՞յ նաև քիւրդ աւազակների հանդէպ։

Սպասում ենք։

Մարակ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՒ ՕՏԱՐ ՄԱՄՈՒԼԸ

—о—

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԳՈՐԾԵՐ

Մենք հաղորդեցինք «Нов. Вр.» լրագրի մայիսի 22-ի համարում տպված առաջնորդող յօդուածի համառօտ բովանդակութիւնը։ Ստանալով այժմ բուն յօդուածը,

[illegible]

կերպելու և իրագործելու յարձակումը հա-յերի վրա»։ Երբ տեղական հայ երեւելիները ուղարկեցին Կ. Պոլիս հեռագիր աւելի քան 10,000 անձանց կոտորածի մասին, երիտ.-Թիւրքական կառավարութիւնը տեղական վալիին խփեց մի հեռագիր, որով հրամայում էր «հոգ տանել օտարազգիների անձեռնմխելիութեան մասին»։ Վալին, ի հարկէ, հարկաւոր եզրակացութիւնն արեց հայերի վերաբերմամբ այդ հեռագրից։

Երիտասարդ-Թիւրքերի այդպիսի քաղաքականութեան մէջ ոչինչ զարմանալու բան չը կայ։ Դեռ 1910 թ. Սալոնիկում կայացած խորհրդակցութեան մէջ Իթթիհադի կուսակցութիւնը մի ամբողջ շարք որոշումներ արեց այն յարաբերութեան մասին, որ պէտք է ունենալ դէպի օսմանեան կայսրութեան մէջ բնակվող առանձին ազգութիւնները։ Այդ որոշումների մէջ ուղղակի ասված է, թէ «այն վայրերում, ուր մուսուլմանները ներկայացնում են իրանցից փոքրամասնութիւն, անհրաժեշտ է, զինաթափ անելով կանխապէս բոլոր բնակիչներին, ծածուկ վերադարձնել մուսուլմաններին ատրճանակները և դաշոյնները»։ Եզրակացութիւնը ինքն ըստ ինքեան առաջ է գալիս, մանաւանդ եթէ ի նկատի ունենանք, որ այդ որոշումների մէջ ապակենտրոնացման գաղափարի ամէն մի պաշտպան յայտարարվում էր դաւաճան հայրենիքի առաջ. քրիստոնեաներին թոյլատրվում էր իրանց կրօնը դաւանելու իրաւունք, բայց միայն թիւրք լեզուով։ Այդ երկու միանգամայն անիրագործելի պայմանների ամբողջութիւնը բաւական է, որպէսզի ամէն մի հայ դառնայ յանցաւոր տեղական մուսուլման ֆանատիկոսների աչքում։

Եւ ուրեմն հայոց հարցի էութիւնը ներկայ րոպէում կայանում է ոչ թէ նրա մէջ, որ երեք շաբաթվայ ընթացքում 70 բռնաբարութիւններ և սպանութիւններ են կատարված, այլ նրա մէջ, որ մեզ դաւանակից քրիստոնեաների անձնական առձեռնմխելիութեան վրա կատարված յարձակումները տեղի են ունենում կենտրոնական երիտասարդ-թիւրքական կառավարութեան հաճութեամբ և գիտութեամբ։ Երեք եւրոպացիներ, որոնք նկարագրել են Ադանայի սարսափները (Գիբբօնս, Տրօուբրին և տիկին Վիլի), իբրև մի մարդ՝ վկայում են, որ տեղական վալին բաժանում էր զէնք մուսուլման խառնիճաղանճ ամբոխին, երբ արդէն սպանութիւնները կատարվել էին։ Բայց այդ վալին ոչ միայն չը պատժվեց կենտրոնական կառավարութիւնից, այլ նոյնիսկ վարձատրութեան արժանացաւ։ Տեղական բոլոր այն երիտասարդ թիւրքերից, որոնք անմիջական մասնակցութիւն էին ունեցել ջարդերի մէջ, միայն մի «ժուռնալիստ», որի յանցաւորութեան մասին ոչ մի կասկած չը կար, պատժվեց. նրան ուղարկեցին աքսոր Կօնիա, այսինքն Ադանայից 100 վերստ հեռու։ Երբ Հիլմի-փաշան սկսեց պնդել միւս յանցաւորների պատժի վրա, կաբինետը սպառնաց նրան հաւաքական հրաժարականով։

Այդպիսի պայմանների մէջ, այն է՝ երբ ակնյայտ է քիւրդ աւազակների համերաշխութիւնը Կ. Պոլսի երիտասարդ-թիւրքերի հետ, որոնց ձեռքն է երկրի կառավարութիւնը, Եւրոպայի պարտականութիւնը ինքն ըստ ինքեան թելադրվում է։ Իսկ եթէ Եւրոպան չը կամենայ պնդել այն ռէֆօրմների կատարման վրա, որոնք խոստացվել են դեռ Բերլինի դաշնագրով, այն ժամանակ գործի ղեկավարութիւնը պէտք է անցնէ Ռուսաստանի ձեռքը։ Որովհետև չէ կարելի մոռանալ այն հասարակ փաստը, որ ոչ-Թիւրքական հայերի ճնշող մեծամասնութիւնը ապրում է կամ ռուսական հողի վրա, կամ Հիւսիսային Պարսկաստանում, որ գտնվում անմիջապէս մեր ազդեցութեան շրջանում։ Այդ հանգամանքը [illegible]ում է մեզ վրա յատուկ պարտականութիւն հայկական հարցի վերաբերմամբ։

ՀՈՂԱՅԻՆ ԽՆԴԻՐԸ ԵՒ ՔԻՒՐԴ ԱԲԴԻՒԼ-ԿԱԴԻՐԻ ԿԱՐԾԻՔԸ

(«Osmanicher Lloyd»-ի յօդուածը)

Հայկական խնդրոյն լուծման մէջ, որ, կը յուսանք, շատ չպիտի յապաղի, գլխաւոր կէտը պիտի ըլլայ համաձայնութիւն մը քիւրդերուն և հայերուն միջև։ Այս վերջիններն իրենք ևս կըսեն, թէ լուծումը պէտք է ունենայ համաձայնութեան մը հանգամանքը, որովհետև կուզեն խաղաղութեամբ ապրիլ իրենց քիւրդ հայրենակիցներուն հետ։ Հետևաբար այսպէս նկատեցինք, թէ շահեկան կըլլայ անգամ մը լսել կարծիքը բարձր դիրք ունեցող քիւրդի մը, և աւելորդ կըլլայ ըսել, թէ իր խօսքերը կարտայայտենք առանց անոնց հաւամիտ ըլլալու։ Քիւրդ նշանաւոր օսմանեան անդամ ծերակուտական Աբդիւլ-Կադիր էֆ.-ի հետ տեսակցեցաւ մեր աշխատակիցը քիւրդերուն ընթացքին վրայ, և անիկա նախ և առաջ յայտարարեց, թէ Արևելեան Անատոլուի դէպքերուն վրայ հայերուն ըրած պատմութիւնը չի համապատասխաներ ճշմարտութեան։ Սպանութիւնները մեծ մասամբ փոխադարձութիւններ են։

Սահմանադրութեան վերահաստատումէն ի վեր քիւրդերը լրջօրէն ջանացին խաղաղութեամբ ապրիլ իրենց հայ հայրենակիցներուն հետ։ Հողային խնդրոյն մէջ ծերակուտական Աբդիւլ-Կադիր էֆ. ըրաւ մէկ քանի յայտարարութիւններ, որոնց դէմ պիտի բողոքեն ոչ միայն մեր հայ բարեկամները, այլ և անոնք, որ հմուտ են օսմ. իրաւաբանութեան։ Աբդիւլ-Կադիր էֆ. կը պնդէ, թէ վիճելի բոլոր հողերը միշտ անցած են քիւրդերուն ձեռքը կանոնաւոր գնումներու ճամբով։ Հողերու երկրորդ դասակարգը կը կազմեն անոնք, զորս հայերը լքած էին ծանօթ տխուր դէպքերուն հետեւանօք։ Տուրքերը վճարուած չըլլալով այս հողատէրերուն կողմէ, կառավարութիւնն իրաւունք ունէր զանոնք գրաւելու ու ծախելու, տուրքերը գանձելու համար։ Քիւրդերը ձեռքերնին ունին կանոնաւոր սեփականաթղթեր (թափու)։ Ծերակուտականը կը մերժէ հայերուն մէջ բերած կամքէ անկախ պատճառի պարագան, պնդելու համար թէ միրօսը զէմ չկայ, ինչպէս կըսեն իշխանութիւնք։

Գալով հողերուն երրորդ դասակարգին, որ անմշակ մնացեր էին հայերուն փախուստէն ետքը, քիւրդերը տրամադիր են զանոնք ետ տալու։ Ծերակուտականը կը հաւատայ, թէ քիւրդերը միշտ փափագած են համաձայնելու հայերուն հետ։ Երեք տարի առաջ ներքին գործոց մինիստր Թալէաթ-բէյի դրդումով քիւրդերուն մօտ միջամտած էր, անոնց վրայ բանեցնելու համար իր ազդեցութիւնը։ Վանայ մէջ նոյն իսկ պրօտոկոլ մը ստորագրուած էր, բայց կը ցաւի, որ հայերը ետքը փոխեցին իրենց ընթացքը։ Աբդիւլ-Կադիր էֆէնդիի կարծիքով, այս խնդիրը լուծելու լաւագոյն միջոցն է անուանել երկրին երևելի քիւրդերէն ու հայերէն յանձնաժողով մը, պատրաստելու համար համաձայնութիւնը։ Ինք ուրիշ կերպ ելից ճամբայ չի տեսներ, որովհետև դատական եղանակաւ համաձայնութիւնը անկարելի է։ Կարելի չէ քիւրդերէն առնել անոնց հողերը, ընդհանուր դժգոհութենէ մը խոյս տալու համար։ Արդիւնքն ընդհանուր խառնաշփոթութիւն կըլլայ, աղաղակեց Աբդիւլ-Կադիր էֆ., և քիւրդերը ամեն ինչ պիտի ընեն իրենցմէ առնուած հողերը վերըստին ձեռք բերելու համար։ Ծերակուտականը նախամեծար համարեց լռութիւն պահել այն խնդրոյն վրայ, թէ յաջողութիւն պիտի ունենա՞յ այն յանձնաժողովը, զոր կառավարութիւնը կը պատրաստուի ղրկել Անատոլու։ Գալով սպանութիւններուն, քիւրդերն ալ շատ գանգատներ ունին։ Բայց միմիայն իշխանութեանց գանգատ կը բառնան, որ անոնց գանգատները մինիէր ալթր կընեն, մինչդեռ հայերը աղմուկ կը յարուցանեն ամենափոքր դէպքի մը շուրջը և եւրոպական մամուլը մէջ կը խառնեն։ Եթէ քիւրդերն ուզէին, արդէն շատոնց բնաջինջ ըրած կըլլային հայերը։ Բայց քիւրդերը հաւատարիմ հետևորդներ են շէրիաթին և կրօնքին, որ ահէ խտիր չի դներ դաւանութեանց միջև։ Մտադրուած կերպով յանձնաժողով մը, եւրոպական հակակշռի ներքև, կրնայ լուծել խնդիրը։ Այն ատեն պիտի տեսնուի, թէ ո՛ր կողմն է իրաւունքը հողային խնդրոյն մէջ։ Ծերակուտական Աբդիւլ-Կադիր կը գանգատի, որ հայոց պատրիարքը շատ հեռուն կերթայ ու կը նախատէ քիւրդ ժողովուրդը, որ բացարձակապէս տրամադիր է բարւոք յարաբերութիւններ տածելու հայերուն հետ։ Բաց աստի, Աբդիւլ-Կադեր էֆ. յայտարարեց մեր մէկ աշխատակցին, թէ քիւրդ ազգը անցեալին մէջ հետապնդած չէ ազգային ոևէ ձգտում։ Չի գիտեր թէ ապագային ալ այսպէս պիտի մնա՞յ։

Առ այժմ քիւրդերուն ուզածն է խաղաղութիւն իրենց հայ հայրենակիցներուն հետ։ Քիւրդը ոչ մարդասպան է և ոչ ալ բիրտ. անիկա ընդունակ է քաղաքակրթութեան և հեռու է նոյնքան ագէտ ըլլալէ, որքան կը կարծուի Եւրոպայի մէջ, որ Քիւրդիստանի վրայ բնաւ գաղափար չունի։ Ի վերջոյ ծերակուտականը յայտարարեց թէ քիւրդերուն մէջ մարդ չկայ, որ ազդուի օտարներէն, բացի մէկ քանի հոգիէ, որ իրենց անձնական շահուն համար կը գործեն, առանց գիտնալու թէ ի՛նչ կուզեն։

(«Բիւզանդիոն»)

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՇՈՒՐՋԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
25 և 26 մայիսի

Լոնդոն.—Ռէյտէրի տեղեկութիւնների համաձայն, Թագաւորը հաշտութեան պատգամաւորների հետ խօսելիս նախազգուշացրեց՝ թէ նրանց ներքին պայքարը կարող է շատ վատ հետեւանքներ ունենալ. այդ տեսակ պատերազմը յանցանք կը լինի մարդկութեան դէմ։ Թագաւորի յայտարարութեան լրջութիւնը խիստ ներգործեց պատգամաւորների վրա։

Հաշտութեան վեհաժողովի նիստում սըր Լիազոր Պաւլովիչը մտանանշեց, որ մի շարք չը լուծված [illegible] պայմանագիրը յանձնում է կռւողների լուծման. այդ պատճառով Պաւլովիչը առաջարկում է արձանագրութեանը տալ միայն այնպիսի յօդուածի ձև, որ բոլոր հարցերը թողնում է հարթել առանձին կառավարութիւնների միջև։ Հնարաւոր է որ առաջարկութիւնը ընդունվի իբրև միակ ելակէտ երկուշաբթի օրվայ նիստում։

Լոնդոն.—Հաշտութեան պատգամաւորների վեհաժողովի նիստը մայիսի 24-ին տևեց 3 և կէս ժամ։ Թէև Թիւրքիայից պահանջվող յունական [illegible] դեռ չէին ստացված, այնու ամենայնիւ յոյն լիազորները ներկայ եղան նիստում։ Այդ համարվում է լաւ նշան։ Երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան արձանագրութեան մասին։ Արվեցին զանազան առաջարկութիւններ, որոնք կը դրդեն մի քանի պատգամաւորների յարաբերութեան մէջ մտնել իրանց կառավարութիւնների հետ։

Գէորգ Թագաւորը նախաճաշ տուեց ի պատիւ հաշտութեան վեհաժողովի պատգամաւորների։

ԲԱԼԿԱՆԵԱՆ ԳՈՐԾԵՐԸ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
25 և 26 մայիսի

Կ. Պոլիս.—Չաթալջայի Թիւրք զօրքերը չեն արձակվի, մինչև որ Պարիզի վեհաժողովը կը վճռէ պատերազմական տուգանքի հարցը, որ Թիւրքիան համաձայն չէ վճարել։ Այդ հանգամանքը դժգոհութիւն է պատճառում զինուորներին, որոնք բողոքում ու տրտնջում են, որ իրանց երբէք էլ չեն արձակի։

Վաղը սուլթանը կը տեղափոխվի Եըլդըզ։

Ոստիկանութիւնը կալանաւորեց Սուլէյմանի մզկիթի մօտ պատերին կպցըրած հակակառավարական թռուցիկների հեղինակներին։ Կալանաւորների թւումն է պալատական քարոզչի որդին։

Սօֆիա. — Պաշտօնական «Միր» յայտնում է, որ Գէշովը կաբինէտի հրաժարականի խնդրագիրը ներկայացրել էր դեռ մայիսի 17-ին, հաշտութեան պայմանագրի ստորագրութիւնից անմիջապէս յետոյ, կարծելով որ [illegible] ժամանակը հասել է։ Թագաւորը մինչև վերջ լսելով օպպօզիցիայի պարագլուխներին, կընդունէ Դանեվին, որից յետոյ ճգնաժամը կը լուծվի։

Սօֆիա.—Մինիստրական ճգնաժամը կը լուծվի 2—3 օր յետոյ։

Սերբ դեսպան Սպալայկօվիչը մեկնում է Բելգրադ։

ՎԵՐՋԻՆ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

(Պետերբուրգի Հեռ. Գործ.)
25 և 26 մայիսի

Պետերբուրգ.—Եարօսլաւլի և Վլադիմիրի նահանգներում Նորին Մեծութիւնների այցելութեան ժամանակ տիրող օրինակելի կարգուկանոնի համար երկու նահանգապետներին յայտնվեց Բարձրագոյն շնորհակալութիւն։

Պետերբուրգ.—Թագուհի կայսրուհի Ալեքսանդրա Ֆէօդորօվնայի ծննդեան օրվայ առիթով մայրաքաղաքը զարդարված է դրօշակներով, բոլոր եկեղեցիներում, կառավարական հաստատութիւններում և զօրամասերում կատարվեցին պատարագ ու մաղթանք։ Պետերբուրգում գտնվող պաշտօնական աշխարհի ներկայացուցիչները ներկայ գտնվեցին պատարագին Կազանի տաճարում։

Պ. Հ. Գ. պետութեան զանազան քաղաքներից ստացել է հեռագիրներ կատարված մաղթանքների մասին։

Աթէնք.—Քեամիլ-փաշան, կանգ առնելով Պիրէյում, որտեղից դիմելու է Ալեքսանդրիա, «Հէստիա» լրագրի ներկայացուցչին յայտնել է, թէ յոյն-թիւրքական մերձեցումը հնարաւոր է, անգամ անհրաժեշտ. յոյները և թիւրքերը չեն կարող համերաշխ ապրել բալկանեան սլաւօնների հետ։ Ապա Քեամիլը ասել է, որ երիտասարդ թիւրքերի դրութիւնը չափազանց եբերուն է դարձել. երկրում հանգստութիւն հաստատվելուց յետոյ նրանց անկումը անխուսափելի է։ Քեամիլ-փաշան վերջում ժխտել է, թէ նա Կ. Պօլսից հեռացաւ տեղի տալով բռնութեան։

Բասրա.— «Ջօն-Սկօտ» շոգենաւը մանրամասն տեղեկութիւններ հաղորդեց Պարսից-ծոցի արաբների ապստամբութեան մասին։ Թիւրք զինուորները մայիսի 26-ին շոգենաւից նրստեցին մակոյկները և ափ իջան Էլ-Աջէիրում, ուր առանց դիմադրութեան հանդիպելու գրաւեցին երկու բերդերից մինը։ Ապա Թիւրքերը իրանք ենթարկվեցին յարձակման ու անձնատուր եղան Բէն-Սաիդ արաբ պարագլխին, որի ձեռքի տակ գտնվում էր բէդուինների ուժեղ զօրախումբ։ Թիւրք զօրքերը զինաթափ արվեցին և ուղարկվեցին կրկին Բարէին, որտեղից նրանք միևնոյն «Ջօն-Սկօտ» շոգենաւով վերադարձան Բասրա։ Էլ-Աջէրի մօտ տեղի ունեցած կռւում սպանվեցին 60 Թիւրք և 40 արաբ։

Տօկիօ.—Ռուս-եապօնական համաձայնութիւնը Մօնգոլիայի մասին եապօնական մամուլը համարում է ռուսաց դիպլօմատիայի աջողութիւն և խորհուրդ է տալիս Եապօնիային՝ ակտիվ հանդէս գալ Մանջուրիայում և Արևելեան Մօնգոլիայում։

Տօկիօ.—Պարլամենտական կուսակցութիւնները կայացրին հետևեալ բանաձևը. «Եապօնիան պէտք է խիստ չէզոքութիւն պահպանէ հարաւային ու հիւսիսային Չինաստանի երկպառակման մէջ, պէտք է հսկէ, որպէսզի փոխառութեան աւանսը չը ծախսվի ռազմի պէտքերի ու քաղաքական կռւի վրա, բացի դրանից պէտք է դադարեցնել փոխառութեան մնացորդ գումարի յանձնումը մինչև Չինաստանում լիակատար կարգ ու կանոն հաստատվելը։

Մալտա.—350 զինւոր անպաշտելիօ-բէն հրաման ստացան անյապաղ դիմել Սկիւտար «Բլէքպրաս» յածանաւով, որ բեռնել է նաև ռազմամթերք ու վիրակապութեան պարագաներ։

Լոնդոն.—Ըստ պաշտօնական հաղորդագրութեան, Մալտայից զօրամասը Սկիւտար է ուղարկվել ոչ թէ քաղաքում գտնվող բրիտանական զօրքի կազմը ուժեղացնելու, այլ սոսկ ծովային համահաւասար թւով զինուորների փոխարինելու համար։

Մակաօ.—Զօրս բօպէ տևող տայֆունը մեծ աւերածութիւններ գործեց. խեղդվեցին աւելի քան 100 մարդ։ Փոթորկի ժամանակ չին նաւաստիները ռումբեր պայթեցնելով անիծում էին չաստուածներին։

Բեռլին.— Կայսրի թագաւորութեան 20-ամեակի առիթով բացվեց Ոլիմպիական խաղերի գերմանական բացօրան, որ առաջինն է աշխարհում։ Երկրագործութեան նախկին մինիստր Պօդբէլսկին, ձեռնարկութեան նախաձեռնողը, ողջունեց կայսրին՝ գերմանական մարմնամարզութեան հովանաւորողին։ 32,000 գերմանացի մարմնամարզ քայլերթով անցան կայսերական զոյգի առաջից։ Հանդէսի սկզբին մի աէրօպլան թռաւ բացօրահի վրայով։ Պօդբէլսկիի ճառը ցրվեց ամբողջ Գերմանիայում 10,000 պօստային աղաւնիների միջոցով։

Կեօլն.—Քաղաքը ի պատիւ ժուռնալիստների խնճոյք կազմեց, ուր «Թայմսի» ներկայացուցիչը ընդգծեց Անգլիայի և Գերմանիայի բարեկամական յարաբերութիւնները հակառակ անցեալ թշնամութեան։

Լոնդոն.—Կանանց ազատութեան լիգայի միտինգին՝ Սէն-Ջէմի պալատի առաջ՝ բողոք յայտնվեց կառավարութեան դէմ, որ կարծում է թէ նա կարող է հաստատուն խաղաղութիւն սահմանել Եւրոպայում և որ միևնոյն ժամանակ անընդունակ է պահել երկրի ներսի խաղաղութիւնը։ Հռետոր-կանայք ենթարկվեցին ամբոխի յարձակման։ Երեք կին կալանաւորվեցին։

Վիէննա.—Թագաւորը ունգարական կաբինետ կազմելը յանձնեց ունգարական սէյմի նախագահ կոմս Տիսսին։

Բուդապեշտ.—Ընդդիմադիր մամուլը խիստ յօդուածներ է նուիրում Տիսսի նոր կաբինետի դէմ։

Տուլօն.—Պուանկարէի ներկայութեամբ կայացաւ ծովային զօրքերի շքեղ հանդէս։

Թէհրան.— Ժանդարմների ձեռքով սպանվեց հին րէժիմի կողմնակից շէյխ Մահմուդ-Վէհրամիրին, որ փորձեց փախչել կալանաւորութիւնից։ Մի տարի առաջ Մահմուդը բանտ էր նստել ռուսաց միսսիայում և հեռացաւ այնտեղից, ստանալով անձեռնմխելիութեան երաշխաւորութիւն շահի կառավարութեան կողմից։ Ռուսաց միսսիան բողոքեց ժանդարմների վարմունքի դէմ։

ՆԵՐՔԻՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ՀԱՅԻ ԲՆՈՒԹԵԱՆ ԽԵՂԱԹԻՒՐՈՒՄԸ

Ինչպէս յայտնի է, լուսաւորեալ ազգերի մէջ զոհաբերութիւնները զանազան կուլտուրական և հասարակօգուտ հիմնարկութիւնների՝ թէ կառուցման և թէ պաշտպանութեան համար՝ օր ըստ օրէ մեծ չափերի են հասնում. և եթէ առաջներում այդ եղել է յօգուտ կրօնական բնոյթ ունեցող հիմնարկութիւնների, այժմ դա աւելի լինում է կուլտուրական հիմնարկութիւնների։ Եւրոպայում և Ամերիկայում հարուստները՝ համալսարաններ, հիւանդանոցներ և առհասարակ ժողովրդի լուսաւորութեան գործի համար ահագին գումարներ են զոհաբերում. այդ դեռ բաւական չէ, նրանք նշանակում են ահագին ֆօնդեր ընդհանուր մարդասիրական և գիտական առաջադիմութեան համար, նշանաւոր անձանց պրեմիաներ տալով. օրինակ, հանգուցեալ Նօբելը։ Մի խօսքով՝ նուիրաբերութիւնը՝ նայած նուիրատուների զարգացման աստիճանին՝ լինում է այս-ինչ կամ այն-ինչ գաղափարի համար, որով տոգորված են նուիրատուները։ Ներկայումս Հիւս.-Ամերիկան իր բազմաթիւ միլիարդներով առաջին տեղն է բռնում վերոյիշեալ գործերում։ Միլիարդերներից մէկը ասել էր, որ նա պիտի ծախսէ իր բոլոր հարստութիւնը կենդանութեան ժամանակ, հեռանալով այս աշխարհից այնպէս, ինչպէս ծնվել էր։ Մեզ մօտ տարօրինակ ընթացք է ստացել հայի բնական առատաձեռնութիւնը յօգուտ իր կրօնական, ազգային և մարդասիրական հիմնարկութիւնների։ Հին ժամանակ՝ մեր նախնիքները քանի դեռ չէին ենթարկվել օտար և հզօր կուլտուրայի, յայտնի են դարձել իրանց մեծամեծ նուիրաբերութիւններով, բայց այժմ մենք՝ նրանց յետագայ սերունդներս՝ կորցրել ենք այդ համակրելի յատկութիւնը։

Նօրբերս Բէդելեանի ուշադրաւ դասախօսութիւնը Հնդկաստանի հայերի մասին, Ազգագրական Ընկերութեան մէջ, աւելի ևս համոզեց մեզ վերոյիշեալ կարծիքի մէջ։

Դասախօսի ասելով, այժմ Հնդկաստանում ապրում են բաւականաչափ հայեր, որոնք՝ արտաքուստ՝ հարուստ իսկական անգլիացի բուրժուաների կեանք են վարում, ունենա-

լով ծախ ապարանքներ, կալքեր, ատամօժբէններ և այլն, միանգամայն մոռացած մայրենի լեզուն. բայց, դժբախտաբար նրանք զուրկ են անգլիացու պատուասիրութիւնից, ազգային հպարտութիւնից: Նշանաւոր է անգլիական նշոր [illegible] Հնդկաստանի հայերի մասին արտաքուստ են կերպարանափոխել՝ այլ ոչ թէ ներքուստ, չը տալով նրան անգլիացուն յատուկ շատ յարգելի գծերն [illegible]:

Հնդկաստանի հայերը մոռացել են, որ նրանք իրանց նշանաւոր նախնիների սերունդն են, այն նախնիների, որոնք [illegible] էին ազգային [illegible], մինչև [illegible] նուիրաբերութիւններ իրանց ազգի գոյութեան, նրա լուսաւորութեան համար. մոռացել են յայտնի Շահրիմանեան, Աղամալեան, Եմին Յովսէփեանին, Մուրադ Ռաֆայէլին և այլն:

Այժմ էլ չի լռվում Հնդկաստանի բաղդատել հայի ձայնը իր այն գծերով նորանակերտները օգտին, որոնք Թիւրքիայում գտնվում են մի ծանր ճգնաժամում, [illegible]: Ցաւալի երևոյթ: Բայց չը կարծեք, որ այդ [illegible] երևոյթը վերոյիշեալ հայութեան մէջ է միայն: Դժբաղդաբար նոյնը նկատւլի է և ուրիշ տեղերում. երբ հայը մոռանում է իր «հայ քրիստոնէութիւնը», սակ է թէ՝ հայ հոգին, ինչպէս այդ հաստատում է ռուս կոնսուլներից մէկը, որը երկար տարիներ ապրելով Թիւրքիայում ասել էր՝ «Сила армянъ въ этомъ словѣ—հայ քրիստոնէութիւն»։

Ահա մի փոքր ապացոյց մեր ներկայ Թարմ իրականութիւնից:

1) Նզարք Ղուկասեանները վճռել են նուիրել իրենց հայրենի Թանգարժէք տունը Շուշում, արժողութեամբ 50,000 րուբլի, և 200,000 րուբլի, որպէսզի Գայիանեան զալոցի ձևով մի հայ միջնակարգ օրիորդաց դպրոց բացվի հայրենի քաղաքում:

2) Միւս ղարաբաղցի Բաղդասար Արզումանեանցը նուիրել է հայրենի քաղաքի [illegible] դպրոցի պահպանութեան համար 200,000 րուբլի:

3) Ղարաքիլիսեցի եղբ. Արզումանները նուիրել են իրենց Թանգարժէք տունը հայրենի գիւղի հայոց դպրոցին:

Նման օրինակներ շատ են մեր կեանքում: Այժմ վերցնենք այլ ինտելիգենտ կոչված դասակարգից օրինակներ:

Թիֆլիսում նոյնիսկ [illegible] մի կալուածական հիմնարկութեան, [illegible] նելով մօտ 2 միլիոն կարողութիւն իր [illegible]:

Մեր նշանաւոր բարերարների սերունդը՝ մեծահարուստ [illegible] «Նմանեաց փառքը» չի հետաքրքրվում և չի մտածում մի բան անել յօգուտ այն ազգի, որի [illegible] են համարվում նրանց նախնիքը:

Այժմ հարց է ծագում, թէ ինչով կարելի է բացատրել այդ երևոյթը. գուցէ այլ պատճառներ գտնեն ուրիշները, բայց մեր կարծիքն այն է, որ նրանք կորցրած են [illegible], որը շատ գեղեցիկ կերպով բացատրել է ռուսաց [illegible] մէջ՝ «Отъ своего отстали, ни къ чему не пристали».

Բայց ինչն է կատարվել այդ [illegible] կորցրած հայի մէջ. որովհետև նա կորցրել է իր մայրենի լեզուն, որն ամէն մի ազգութեան գոյութեան [illegible] է համարվում, և նրա հետ «հայ հոգին»: Հռչակաւոր կին գրող madame de Staël, [illegible] երեք լեզուներ, նշանաւոր է, երեք ազգեր [illegible]: Այդ միտքը նա յայտնել է իր նշանաւոր «L'Allemagne» աշխատութեան մէջ:

Իսկ [illegible] Ս. Նազարեանը լեզուի մասին գրել է հետևեալը. «Հայոց [illegible] իր լեզուն իր ամենասուրբ բանը, իր ազգի յոյսը, իր սրտի արիւնը, իր կենդանութեան հիմքը, իր պատիւը և պարծանքը»*): Շատ ճիշդ են բացատրում վերոյիշեալ ականաւոր անձինք լեզուի անհագին նշանակութիւնը. երբ կորչում է լեզուն, թէ ցեղը և թէ անհատը կորցնում են իրանց առանձնայատկութիւնը՝ դառնալով երերուն տարր՝ առանց արմատի՝ մինչև որ ձուլվում, կորչում են:

Եւ այդ վերջինը տեղի է ունենում հայութեան երկու խաւերում՝ առաջինը օտարախօս տգէտ հայերի մէջ, օրինակ Թիւրքիայում, ինչպէս այդ յայտնեց յայտնի ճանապարհորդ Օլգենինը, երբ նրանց մէջ Թուլանում է կրօնական զգացմունքը. երկրորդ՝ ինտելիգենտ կոչված և բուրժուա հայերի մէջ, որոնք հարկաւոր չեն համարում իրանց լեզուն սովորել և սովորեցնել իրանց սերնդին, զուրկ լինելով՝ թէ ազգային պատուասիրութիւնից և թէ ինքնասիրութիւնից և այլն:

Ցաւալի է ասել, որ այդ անհարազատութիւնը առիթ է դառնում անհետացման մեր ցեղի բնածին շատ Թանգարժէք բնաւորութեան, այն է՝ բարեսրտութեան, գթասրտութեան, մարդասիրութեան անհետացման, ասել է թէ՝ բարոյականապէս այլասերման:

Բժ. Բ. Աղասարեան

*) Գ. Գ[illegible]եան. «Գրական դէմքեր», 1912 թ., եր. 59.

ԵՐԵԿՈՅԹ ՍԱՅԱԹ-ՆՕՎԱՅԻ ՅԻՇԱՏԱԿԻՆ

[illegible], մայիսի 25-ին, Թիֆլիսի ժողովարանի ձմեռային շինութեան մէջ տեղի ունեցաւ երկրորդ գրական-երաժշտական երեկոն, նուիրված ժողովրդական երգիչ-բանաստեղծ Սայաթ-Նովայի յիշատակին:

Երեկոն տեղի ունեցաւ միևնոյն ծրագրով, ինչպէս այս տարվայ ապրիլի 5-ին էր:

Սրահը այս անգամ ևս ծայրէ ի ծայր լի էր հանդիսականներով, չը նայած նոյնիսկ շոգ եղանակին:

Ժամը 9-ին բացվեց վարագոյրը և [illegible] արևելեան ճաշակով զարդարված բեմը, որի վրա Թիֆլիսի հին աշուղների [illegible] նստած են աշուղներ Հաղբին, Գիր[illegible], Միրզան, Արգարը(?), Ռուբէնը, Եագորը, Միրզան և ուրիշ երկուսը, բոլորը իրանց նախապատուական գործիքներով:

Լսվում է նուագ:

Հանդէս է գալիս երեկոյթի կազմակերպող Հայ Գրող. Ընկ. վարչութեան նախագահ Յովհ. Թումանեանը և կարդում է [illegible] Սայաթ-Նովայի անունից մի [illegible] «Մէ խօսք ունիմ» վերնագրով, որ վերջերս բերված է [illegible], և որի մէջ, ըստ աւանդութեան, ժողովրդական երգիչը իր մասին է գուշակում:

Ապա ծերունի, սակայն կայտառ ու աշխոյժ Հաղբին երգեց հանգուցեալ Սայաթ-Նովայի «Դիլի նալան բլբուլն» երգը առաջին անգամ:

Այնուհետև Սայաթ-Նովայի ոտանաւորներից կարդացին Գ. Բաշինջաղեան, [illegible], Ն. Աղբալեան, իսկ աշուղների խումբը մէջ ընդ մէջ նուագեց զանազան երգեր: Իրանց առանձին երգերով մեծ [illegible] Հաղբին, Միրզան, Միշան, Գէորգը, Գիգօն:

Այսպիսով աւարտվեց երեկոյթի առաջին բաժինը:

Քառորդ ժամ ընդմիջումից յետոյ տեղի ունեցաւ երեկոյթի երկրորդ բաժինը:

Այստեղ հանդէս եկաւ Ա. Քալանթար, որ համառօտակի յայտնեց Սայաթ-Նովայի կենսագրութիւնը: Այս տարի լրացաւ հանգուցեալ երգչի ծննդեան 200-ամեակը: Սայաթ-Նովան [illegible] Սայաթ-Նովայի կեանքը, Քալանթար ընդգծեց, որ Սայաթ-Նովան յօրինեց աւելի 17 տարի հայերէն, վրացերէն ու Թուրքերէն երգեր և յետոյ [illegible] Հաղպատի վանքը:

Դրանից յետոյ Քալանթար կարդաց Թիֆլիսի բարբառով «[illegible]»:

Առ հասարակ բոլոր արտասանողները արժանացան բուռն ու երկար ծափահարութեան:

Solo նուագեցին Ռուբէնը և Եագորը քեամանչաների վրա համարեա, Գէորգը Թարի վրա [illegible]:

Միրզան նուագեց չօնգուրի վրա [illegible]:

Առանձնապէս [illegible] Հաղբին և Գիգօ, [illegible]:

Կրկին խումբը նուագեց, և այսպիսով փակվեց հանդէսը, [illegible] յետոյ տեղի ունեցաւ [illegible] պարեր:

Ընդհանուր առմամբ հանդիսականները [illegible]

Ն.

ՇԱՄԱԽԻ ԴՐՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԿԵԱՆՔԸ

Շամախի, 19 մայիսի

Մեր քաղաքը ոչ միայն [illegible] կենտրոնական մասերից, այլ և քաղաքը կատարեալ [illegible] մէջ [illegible] է Թողնում:

Չը կայ [illegible]

Ջը կան հասարակական զուարճութիւններ. [illegible] դրսի կեանքից են բաժանվում, փակվելով չորս պատերի մէջ:

Շամախեցիների [illegible]

Եւ [illegible] Դիլիջանին, Գուսարին և այլ տեղերին քաղաք անուն տալ չէ կարելի, բայց այդպիսի փոքրիկ վայրերի տեղական բնակիչները ամառվայ չորս ամիսները իրանց աղքատիկ բնակութեան տեղերը այնպէս զարդարում, յարմարեցնում են, որ գնացողը վերադառնալիս կանխավճար է տալիս յետագայ տարվայ բնակարանի համար:

Լինում են Թատրոնական բեմեր, պայմանաւորվում են զանազան ասիական և եւրոպական երաժշտական խմբերի հետ, փողոցները օրը երկու անգամ ջրում, դաշտերի և այգիների ճանապարհները յարմարեցնում և այլ հոգեր տանում, որի պատճառով տեղական ժողովուրդը ձմեռվայ պարէնի մի մասը ձեռք է բերում ամարանոցաւորներից: Մինչդեռ բագւաբնակների համար աւելի մօտ և աւելի քիչ ծախս է նստում Շամախի գալ ամառանոց, քան Դիլիջան կամ Գուսար: Բայց բագւաբնակ տասնեակ հազարաւոր շամախեցիներից մի քանի տասնեակ հոգիներ հազիւ են գալիս իրանց հայրենիք:

Եւ դրա պատճառը մենք ենք, շամախեցիներս, որ ոչ մի հոգ չենք տանում բնութիւնից հարուստ մեր քաղաքի համար:

Հայ հասարակութեան կեանքը մեռած է բառիս բուն իմաստով: Չը կայ երիտասարդութիւն, իսկ եթէ «երիտասարդութիւն» բառի իմաստը վերածելու լինենք հասակի, տարիքի, շատեր կը գտնենք, որոնք զբաղված են իրանց առօրեայ պարէնը հայթայթելու, իսկ ազատ ժամերին բամբասանքներով զուարճանալու:

Ճիշդ է, ունենք կօնսիստորիա, թեմական առաջնորդ, բայց դրանցից ամեն մէկը իրան համար է, հասարակութիւնը ոգևորելու, քնից արթացնելու ոչ մի քայլ ոչ արված է, ոչ էլ յոյս կայ անելու: Հոգևոր իշխանութիւնը այնքան անտարբեր, այնքան անհոգ ու այնքան թմրած է, որ այժմ հերթը մեր Թուրք հարևաններին է հասել ծաղրելու մեր թեմի իշխանութիւնը:

Թող ընթերցողը չը ձանձրանայ մի կարճ պատմութիւն առաջ բերելուցս:

Տարիներ առաջ վախճանվում է հէնց բնականից հիւանդ Ի. Լալայեանը, Թողնելով կալուածների մի մասը: Հանգուցեալը իր բնակութեան տեղը Շամախին էր ընտրել, և շատ քիչ էր պատահում, որ կեանքի ծանրութիւնը, միատեսակ կենցաղը ստիպէր նրան Բագու գնալ կարճ ժամանակով իր սեփական շէնքերը դիտելու: Հանգուցեալի հիւանդութիւնը այնքան լուրջ էր, որ ոչ թէ երբեմն էր բժիշկ հրաւիրում, այլ քաղաքային և զինւորական բժիշկների հետ ունեցած պայմանի համաձայն ամեն օր նշանակված ժամին պիտի լինէին մօտը՝ գանգի մէջը մաքրելու, լուանալու ու կապելու: Այդ մասին գիտէին քաղաքի ամբողջ ազգաբնակութիւնն ու պաշտօնական շրջանները: Ունէր միայն մի մայր, որը հոգ էր տանում դժբաղդ որդու համար: Վախճանվելուց յետոյ բագւաբնակ միլիոնատէր բարեգործ Կ. Գ. Լալայեանը ժառանգական խնդիր արծարծելով իր հաւատարմատարի միջոցով կօնսիստորիայից խնդրում է ծննդեան վկայագիր, որպէս զի մարմնաւոր իշխանութեան առաջ հաստատէ, որ հանգուցեալի ժառանգն է և ոչ ամուսնացած: Թէ Լալայեանների և թէ նրա հաւատարմատարների դիմումներին կօնսիստորիան պատասխանում է միանգամայն լռութեամբ: Վերջապէս նորից գրում են Լալայեանների Շամախու կայքերի ու կալուածների կառավարիչ Թուրք Մէշադի-Ղաֆարին, որպէս զի անձամբ դիմէ կօնսիստորիային և ուղարկել տայ վկայականը, որի պատճառով ծաղրի առարկայ են դառել դատական իշխանութիւնների առաջ: Մահմեդականը չէ վստահանում մտնել հոգ. իշխ. դիւանատունը, սկզբից տատանվում, պատկառում է առաջնորդին ասել այն խօսքերը, որ հրամայված է իրան Բագուից: Նա դիմում է տեղական աչքի ընկնող հայ քաղաքացիներից մէկին և խնդրում է միասին մտնել կօնսիստորիա:

Երբ Թուրքը պատմում է ուղղափառ Թեմականներին Թադէոս եպիսկոպոսի սպասաւոր, իսկ ներկայումս կօնսիստորիայի նախանդամ Մակար քահանային, վերջինս պատասխանում է, որ Լալայեաններն իրանց կտակած գումարները չեն տուել մինչև այժմ և վկայական ստանալ չեն կարող:

Թուրքը մնում է ապշած:

— Բու դիւշմանըլըղ օլդի (դա թշնամութիւն եղաւ), — ասում է Թուրքը:

Երկար վիճաբանութիւնից յետոյ, Թուրքը նոյն հայի հետ ուղղակի դիմում է առաջնորդին, խնդրելով վկայագիրը: Սակայն վերջինս պատճառաբանում է, որ իրան յայտնի չէ, թէ Ռոման Լալայեանը ամուսնացա՞ծ է թէ ոչ:

Այս անգամ սկսվում է Մէշադի-Ղաֆարի և արքեպիսկոպոսի վիճաբանութիւնը:

— Ամբողջ Շամախին գիտէ, — ասում է Թուրքը Թուրքերէն, — որ Ռոման-աղան երեխայ ժամանակից հիւանդ էր անբուժելի կերպով և եթէ ամուսնանալու ցանկութիւն էլ ունենար, ոչ ոք նրան աղջիկ չէր տայ, մանաւանդ որ նրա ապրելու վայրը եղել է Շամախին: Այդ մասին հազարաւոր մարդիկ կը վկայեն իրանց ստորագրութիւններով:

— Նա շուտ շուտ Բագու էր գնում, — պատասխանում է առաջնորդը, — գուցէ այնտեղ ամուսնացել է:

— Խալֆա, — ասում է Մէշադի Ղաֆարը, — մեր օրէնքով քառասուն կին էլ կարող ենք առնել. մի անգամ կը պսակվենք Պարսկաստան, Ստամբուլ, Խորասան, Ղարաբաղ և որտեղ քէֆներս ուզի: Բայց դարձեալ մեզ պսակող մօլլաները մեր ծննդավայրի մեծ մօլլին յայտնում են. այդ ինչպէս եղաւ, որ հայը մի կին առնելու իրաւունք ունի ու ձեր քէշիշները այդ մասին ձեզ չեն յայտնել... Ջէ որ հայերը աւելի ուսումով են, աւելի խելօք, աւելի կարգապահ: Եթէ այդպէս չէ, հազար փառք մեր մօլլաներին, ոչ փառք ձեր քահանաներին:

Վերջին խօսքերի հետ Թուրքը առանց վկայականի հեռանում և յայտնում է Լալայեաններին:

Եզրակացութիւնը ընթերցողներին:

Շամախեցի

ԳԱՒԱՌԱԿԱՆ ԹԱՏՐՕՆԻ ՇՈՒՐՋԸ

Գորիս, 17 մայիսի

Մօտենում է ամառը. հայ դերասանական խմբերը արդէն ծրագրել են ամառվայ սէզօնին կատարելիք տուրնէները և գուցէ գաւառներ, հեռու ընկած քաղաքներ և գիւղեր անգամ նրանք մտնեն:

Այդ բոլորը շատ գեղեցիկ. մեծ ուրախութիւն և հոգեկան բաւականութիւն է պատճառում կանոնաւոր դերասանական խմբերի այդ գալուստը, եթէ զանազան Թրաշված, հայերէն մի քանի խօսք ծամծըմող ջահել-ջհուլներ անցեալ տարիների նման չողողեն մեր գաւառները:

Մէկ էլ տեսաք՝ ձայն ընկաւ, թէ դերասաններ են գալիս. կառքը կանգնում և մեր բեմական ճաշակը գոհացնողներին ընդունում են տեղական սիրողները մեծ սիրով և յարգանքով: Անցնում է մի-երկու օր, և ահա աֆիշաները պատերից կպած յայտարարում են, թէ այս-ինչ խմբի դերասանները խաղալու են այս-ինչ պիէսը, մի պիէս, ի հարկէ, որ կարող է մեծ մուտք տալ և բազմութիւն գրաւել: Եւ ում հետ են խաղում այդ մեծ պիէսը մեր դերասան հռչակվողները. գաւառական սիրողների. իրանք երկու-երեք հոգի, իսկ սիրողները 10 և աւելի. և ահա երկու-երեք փորձից յետոյ բեմ են հանում այդ պիէսը:

Ասացէք, խնդրեմ, գաւառական սիրողները, որքան էլ լաւ ընդունակութեան տէր լինեն, ինչպէս կարող են լուրջ պիէսան մի-երկու փորձից յետոյ խաղալ: Սակայն մեր ինքնահռչակ դերասանները խաղում են, մորթում են հեղինակին, աղաւաղում նրա բոլոր բառերը, փչացնում սիրողների հետ միասին և ունկնդիր հասարակութեան ճաշակը:

Հայը ինչ հողը տայ գլխին, որ երկրորդ անգամ ևս նրան ստիպենք Թատրոնի տոմսակ վերցնելու. մինթէ մեղք չէ հասարակութիւնը, ափսոս չեն այն կոպէկները, որ ամեն մի սիրող, դերասան դարձած գալիս է մեր ճաշակը փչացնելու և մեր կոպէկները տանելու:

Շատ անգամ էլ նրանք տրտնջում են, թէ հայերը Թատրօն չեն սիրում, լաւ չէ՞ր լինի արդեօք, որ ռուսներին գրաւելու համար ռուսերէն մի թեթև պիէսա խաղանք: Այո, այսպիսի խայտառակ բաներ էլ են պատահում գաւառում, և ռուսները պարզօրէն յայտնում են, որ սա կատարեալ շանտաժ է, մինթէ կարելի է լեզու չիմանալ և խաղալ, ներկայացում կազմակերպել:

Ցաճախ մենք կարդում ենք Թերթերում, որ այս-ինչ պարոնները մեզ մօտ ներկայացումներ են կազմակերպում տեղական սիրողների օգնութեամբ: Գլուխ է գալիս առաջին, երկրորդ և երրորդ ներկայացումը, սակայն ոչ մի արդիւնք. և խեղճ սիրողները ստիպված են լինում փող հաւաքելու՝ պարոնայք դերասաններին ճանապարհ ձգելու, գլուխներից ազատ անելու:

Մենք այս բոլորը տարիների ընթացքում քանիերորդ անգամ կրկնելով՝ բաւական ենք համարում մինչ օրս տեղի ունեցած անհամութիւնները: Եւ ես հաւատացած եմ, որ եթէ միանգամայն հալածվի ձմեռը կօշկակարութեամբ, կազմարարութեամբ և ամառը դերասանութեամբ պարապողների այդ խումբը քաղաքներից և գաւառներից, մենք հնարաւորութիւն տուած կը լինենք մեր աչքի ընկնող ույժերին գաւառ գալու և լաւ ներկայացումներ ունենալու:

Հայ Դրամ. Ընկերութիւնը, համաձայն իր նոր կանոնադրութեան, շուտով գաւառներում կունենայ իր ճիւղերը, և շատերը կը ցանկանան անդամագրվել, սակայն հետաքրքրական է, թէ գաւառի ճիւղն ունենալո՞ւ է որոշ կապ կենտրոնականի հետ թէ՞ ոչ. կարողանալո՞ւ է տեղական գաւառապետներից պիէսայի իրաւունք խնդրել թէ՞ ոչ. եկւոր խմբերի հետ ի՞նչ վերաբերումն է ունենալու. հող ածելո՞ւ է ամեն մի ինքնակոչի թէ՞ նրանց թիւը ընդհակառակը շատանալու է: Եւ Գաւառական ճիւղերի առաջին գործը պէտք է լինի հրապարակը մաքրել Թերուներից և ոչ մի մասնակցութիւն ցոյց չը տալ նրանց:

Գոնէ դրանով Թերևս հնարաւոր լինի հրապարակը մաքրել ամեն մի պատահական անձնաւորութիւնից:

Մեր կրթական, ժողովրդական հաստատութիւններից մէկն էլ բեմն է ներկայանում, նրա համար ևս որոշ աշխատանք անելու և երեսի վրա Թողնելու չէ:

Սազանդարեան

Գորիս

ՆԵՐՔԻՆ ԼՈՒՐԵՐ

◆ Կիրակի, մայիսի 26-ին, Խօջիվանքի գերեզմանատանը, հանգուցեալ վիպասան Ծերենցի գերեզմանի վրա կատարվեց հանդիսաւոր հոգեհանգիստ մահվան 25-ամեակի առիթով: Հոգեհանգստին, որի նախաձեռնութիւնը պատկանում է Հայ Գրող. Ընկ. վարչութեանը, ներկայ էին Թիֆլիսի հայ մամուլի, ազգային այլևայլ հաստատութիւնների, ընկերութիւնների և կրթական հիմնարկութիւնների ներկայացուցիչներ և շատ բազմութիւն: Հոգեհանգստի արարողութիւնը կատարեցին մօտ 10 քահանայ՝ գլուխ ունենալով առաջնորդ Մեսրոպ եպիսկոպոսին: Հանգուցեալի յիշատակին խօսեց Յովհ. Թումանեանը, որ բնորոշեց Ծերենցին իբրև պատմական վիպագրութեան հիմնադրի և ընդգծեց նրա բնաւորութեան անսահման մաքրութիւնը և նրա հայրենասիրութիւնը: Խօսեց նաև Մկրտիչ Թայիրեան, որ բաղձանք յայտնեց ներկայ հայերի համար պատմական ծանր րօպէում միաբանվել և գործել Ծերենցների և հայ ժողովրդի միւս մեծ քերթողների և գործիչների ընդգծած շաւղով: Վերջում մերձաւորների շրջանում կատարվեց հոգեհանգիստ Ծերենցի դուստր հայ վիպասանուհի Մէնիկի (Ալէքսանդր Մելիք-Ազարեանի հանգուցեալ կողակցուհին) դամբարանի վրա:

◆ Զաւէն և Բարգէն վարդապետները Բագւում ժողով են գումարելու ղարաբաղցի հարուստներից և դրամ հանգանակելու նրանց օգնութեամբ յօգուտ Շուշու թեմական դպրոցի՝ սրա գոյութեան 75-ամեակի առիթով:

◆ Ա. Քալանթար մասնագիտական նպատակներով ճանապարհ ընկաւ դէպի Ալէքսանդրօպօլ և Ախալքալաք: Ալէքսանդրօպօլում նա պէտք է խորհրդակցի տեղական գործողների հետ առաջիկայ ցուցահանդէսի կազմութեան համար: Ախալքալաքում նա կայցելի ձիաբուծական ցուցահանդէսը, որը տեղի կունենայ մայիսի 30-ին և 31-ին: Այնուհետև կը սկսվի հոգատարութիւն Ալէքսանդրօպօլի ցուցահանդէսի մասին, որ տեղի կունենայ յունիսի 27-ին, 28-ին և 29-ին: Այս ցուցահանդէսի կազմութեանը մասնակցում են թէ Կայս. Կովկասեան, թէ Հայ Գիւղատնտ. և Տնայն. Ընկերութիւնները և թէ Ալէքսանդրօպօլի քաղ. ինքնավարութիւնը:

◆ Կիրակի երեկոյեան Կովկ. Հայոց Բարեգործական Ընկ. դահլիճում նշանակված էր ղարաբաղցիական երեկոյթ: Մեզ հաղորդում են, որ երեկոյթը անցել է անհամ կերպով, այնպէս որ սկզբին հարկ է եղել նոյնիսկ ոստիկանների միջամտութիւնը՝ ծագած մի անկարգութեան համար: Ցանկալի էր, որ Ընկերութեան խորհուրդը իր դահլիճը սրան ու նրան վարձով տալիս՝ ղեկավարվէր ոչ միայն դրամական ակնկալութեամբ, այլ և ուրիշ նկատումներով, որովհետև այնու ամենայնիւ անախորժ է, երբ Ընկ. դահլիճում պատահում են սկանդալներ:

◆ Կիրակի, մայիսի 26-ին, կայացաւ սասցաբանական համագումարի նախապատրաստական բիւրօյի նիստը: Սենատոր Վատացի բացակայութեան պատճառով նախագահեց Ա. Քալանթար: Բիւրօն որոշեց դիմել զանազան հիմնարկութիւնների՝ ժողովելու նիւթ համագումարի համար և անհրաժեշտ դրամական միջոցներ: Բիւրօն որոշեց նախօրօք կազմել մի քանի զեկուցումներ և հրատարակել մինչև համագումարի բացվելը: Համագումարին կից տեղի կունենայ և սասցաբանական գործերն վերաբերեալ մեքենաների ցուցահանդէս:

◆ Այսօր, Վրաստանի հանգուցեալ էկզարխ Նիկոնի մահվան տարելիցի օրը, Վրաստանի էկզարխ Ինոկէնտին կը կատարէ հանդիսաւոր հոգեհանգիստ զինւորական տաճարում:

◆ Պետ. Դումայի մասնաժողովը ընդունել է Թիֆլիսի Թանգարանի վերակազմութեան նախագիծը: Պատգամաւոր Պապաջանեանի առաջարկութեամբ վճռված է Թանգարանի հսկիչների ընտրութիւնը Թողնել գիտութեանց ճեմարանին, իսկ պեղումների համար բաց Թողնել ամեն տարի 2000 ր.:

◆ Ժողովրդական կրթութեան մասնաժողովը Պետերբուրգում ընդունել է Թիֆլիսի հասարակական գրադարանի նոր նախագիծը:

◆ 1911 թ. սեպտեմբ. 16-ին Չէլիմ-խանի աւազակախմբի հետ հրացանաձգութիւն ունեցած 15 զինւորները, որոնք ուղեկցեցին ինժեներների մասնախմբին, պարգևատրվել են շքամէդալներով «քաջութեան համար»:

◆ Բագւում մայիսի 23-ին Մարդասիրական Ընկերութեան շէնքում տեղի է ունեցել երեկոյթ ի յիշատակ Րաֆֆիի մահվան 25-ամեակի: Բանախօսել են Խանզադեանը, Տէր-Դանիէլեանը և Ս. Յակոբեանը: Երեկոյթը ընդհանուր առմամբ անցել է բաւական աշխոյժ:

◆ Ամսիս 26-ին Ժողովրդական Տանը տեղի ունեցաւ վրացի բանւորներից կազմակերպված երգեցիկ խմբի առաջին համերգը, որի կազմակերպողն է Միխ. Կավսաձէ: Թատրօնը լցված ժողովրդի բազմութիւնը մեծ ոգևորութեամբ ընդունեց ժողովրդական բեմի վրա զուտ բանւորներից կազմված խմբի երևան գալը և հաճութեամբ լսելով Կախէթիայի, Գուրիայի և Ռաճայի ժողովրդական երգերի ուրախ և տխուր եղանակներ՝ բաժանվեց գոհ սրտով: Խումբը բաղկացած է 40 հոգի բանւորներից, որի

կազմակերպողի գլխաւոր նպատակն է ժողովրդական երգեր ժողովել։

◆ Սուքիաս Եղիազարեանց անունով մի չունևոր անձն խնդրում է մեզ տպել, որ իր 4 տարեկան միակ տղայ երեխային կամենում է տալ որևէ հայ ընտանիքի՝ որդեգրելու համար։ Երեխան ֆիզիքապէս կատարեալ առողջ է։ Հասցէն հետևեալն է. Գրիբոէդովսկայա փող., տուն Օհանէսովի. հարցնել դռնապանին։

ԳԻՏՈՒԹ., ԳՐԱԿԱՆ., ԳԵՂԱՐ.

ԹԱՏՐՈՆ ԵՒ ԵՐԱԺՇՏՈՒԹԻՒՆ

Արքունական Թատրոն

Շաբաթ, մայիսի 25-ին, Արքունական Թատրոնում Լէբէդևի ռուսաց դրամատիկական խումբը խաղաց շնորհալի դերասան Գլագոլինի բենեֆիսին Իբսէնի «Պէր Գիւնտ» սիմվօլիքական պիէսան, որ նոյն իսկ մեծ աղմուկ հանեց իր ժամանակին, ինչպէս և նրա «Բրանդ» պիէսան։

Շնորհիւ այն հանգամանքի, որ այդ պիէսան համակված է խորին սիմվօլիզմով, նոյնիսկ Եւրոպայում, երբ նա խաղացվեց զանազան բեմերի վրա, եւրոպական հասարակութիւնը և քննադատները, չըմբռնելով պիէսի ներքին միտքը, ընկան շատ կոպիտ սխալների մէջ։ Նոյնը պատահեց և այժմ։ Այդ օր Թատրոնում ներկայ եղողներից շատերը ձանձրում էին գլուխները, ասելով որ պիէսան անհամ է, կոպիտ և ոչ-գեղարվեստական կամ գեղարուեստական, չը նայելով որ դերասան Գլագոլինը, որ խաղում էր հերոս «Պէր Գիւնտի» դերը, հիանալի կերպով տարաւ իր դերը։

Սակայն պէտք է հասկանալ այդ պիէսայի կամ, աւելի ճիշդն ասած, այդ մեծ պօէմայի ընդհանուր միտքը, որ ամփոփված է 12 պատկերների մէջ։

«Պէր Գիւնտ» պիէսան, որ գրվել է 1866 թ. «Բրանդ» պիէսայի երևալուց մի տարի յետոյ, սրա ուղղակի շարունակութիւնն է, լուսաբանելով միևնոյն միտքը, միայն այլ կողմից։

Ինչպէս գիտենք, «Բրանդ» պիէսի մէջ լուծվում է մարդու «կոչման», անհատի «էական պաշտօնի» հարցը. այնինչ Իբսէնը նկարագրում է հերոսական անձնաւորութիւն ուժեղ կամքով, անշեղ ձգտող՝ ապրել և գործել համաձայն իսկական «մարդ» իդէալի հետ, մի խօսքով, նա նկարագրում է մարդը այնպէս, ինչպէս նա պէտք է լինի, ուրեմն «իդէալական մարդը», մինչ «Պէր Գիւնտի» մէջ նա նկարագրում է «մարդը» այնպէս, ինչպէս նա գոյութիւն ունի իր հայրենիքում, Նորվեգիայում։ Այլ խօսքով, «Բրանդի» մէջ նկարագրում է իր ժողովուրդը, նորվեգիական ժողովուրդը այնպէս, ինչպէս նա կը ցանկանար տեսնել նրան, իսկ «Պէր Գիւնտի» մէջ նա դուրս է բերել այդ ժողովուրդն այնպէս, ինչպէս, Իբսէնի իրա համոզմունքով, այդ ժողովուրդը իրականութեան մէջ կայ։

Ոչ միայն իր հայրենիքում, այլ և Արևմտեան Եւրոպայում «Պէր Գիւնտը» անհագին ժողովրդականութիւն ստացաւ։ Այդ պօէմայից քաղուածները բնաբան էին վերցնում իրանց քարոզների համար։ Սակայն այդ պօէմն կարելի է աջողութեամբ դնել մայրաքաղաքի բեմերի վրա, որովհետև տեխնիքական առատ յարմարութիւններ և պայմաններ են պէտք, որոնցից զուրկ են գաւառական բեմերը։ Այնու ամենայնիւ, Թիֆլիսի բեմի վրա նա բաւական լաւ էր դրված։

—

Ժողովրդական Տան Թատրոնում

Կիրակի, մայիսի 26-ի երեկոյեան Ժողովրդական Տանը տեղի ունեցաւ ճապօնուհի յայտնի դերասանուհի Հանակօ Օտտայի ներկայացումը կրճատված ծրագրով, համեմատած Արտիստական Թատրոնում ներկայացվածի հետ։ Թատրոնը ծայրէ ի ծայր լի էր սովորականի նման պճնազարդ հասարակութեամբ, որը յափշտակել էր ժողովրդ. Տան իսկական տէրերը՝ աշխատաւոր դասակարգի բարոյական իրաւունքը, մանաւանդ որ գները ժողովրդական էին՝ 5—50 կոպէկ։ Դերասանուհին ունեցաւ իր սովորական յաջողութիւնը։

Եապօնական խումբը Շէստովի ուղեկցութեամբ մեկնեց Բագու՝ մայիսի 30-ին այնտեղ մի գաստրոլի համար։ S.

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

Թիֆլիս, 26 մայիսի

Զ. Աթայեանը Թատրոնում իր գտած բրօշիւրի մասին՝ «Մշակի» խմբագրութեանն ուղղած իր նամակում (№ 109)՝ ջանում է հաւատացնել ընթերցող հասարակութեանը, թէ երբ ինքը վճռեց գործին օրինաւոր ընթացք տալ ոչ թէ շահասիրութիւնից դրդված, այլ միմիայն իմ արտասանած՝ «այդ գտնել չէ» ֆրազի պատճառով, որը ինքը վիրաւորական է համարում։

Այո, երբ նա յայտնեց, թէ ինքը կարևոր է համարում յայտարարել բրօշիւրի մասին ոստիկանութեան և առհասարակ կատարել այն բոլոր ձևականութիւնները, որոնք պահանջվում են օրէնքով՝ գտած իրեղէնի վերաբերութեամբ, ես, արձանագրութիւն կազմելու ժամանակ, նկատեցի, որ նման պարագայի մէջ գտած իրեղէնը չէ կարելի «находка» համարել օրէնքի բուն իմաստով, ուստի և ձևականութիւններ կատարելու կարիք չը կայ։ Արդեօք իմ այս խօսքերի մէջ կա՞յ մի որևէ վիրաւորական բան։ Ոչ, Զ. Աթայեանին վիրաւորողն իմ խօսքերը չեն, այլ նոյնիսկ իր բռնած դիրքն է. նա ձգտում է ինձանից վարձատրութիւն ստանալ և, գնահատելով բրօշիւրն մասնագէտների միջոցով, արդէն 1000 ռուբլու դատ է սկսել և, միևնոյն ժամանակ, ջանում է քողարկել և զանազան հնարած պատճառներով արդարացնել իր այդ վարմունքը. Նոյն նպատակով նա վիրաւորանք է համարում իմ կողմից և այն, որ ես գոնէ պարզ ու ձևական շնորհակալութիւն չը յայտնեցի իրան։ Ինչու համար ես պէտք է շնորհակալութիւն յայտնէի՝ դեռ բրօշիւրն յետ չը ստացած. արդեօք աւելի վիրաւորական չէ՞ր լինի Զ. Աթայեանի համար այդ շնորհակալութիւնը, քանի որ նա կարող էր միայն հետևեալ իմաստն ունենալ, թէ ինքը Աթայեանը մերժում է վերադարձնել բրօշիւրն, այնու ամենայնիւ շնորհակալ եմ, որ չէ սեփականացրել այն, այլ ներկայացրել է թատրոնի վարչութեանը։

Եսայի Թումբէքեան

—

Թիֆլիս, 27 մայիսի

Կիրակի, մայիսի 26-ին Կ. Հ. Բ. Ընկ. դահլիճում կայացած ղարաբաղցիների երեկոյթում ես չեմ եղել և ոչ մի առնչութիւն չունեմ այդ երեկոյթը կազմակերպողների հետ։ Ցաւում եմ, որ ղարաբաղցիների անունը նսեմացնվում է նման երեկոյթներով, ուր գօրօզովոյի միջամտութիւնն է պահանջվում։

Տ. Նազարեան

—

Թիֆլիս, 18 մայիսի

Հայուհեաց Օրբաինամ Ընկերութեան օգտին 1913 թ. ապրիլի 16-ին կայացած զբօսանքի հաշիւը.

Ընդհանուր մուտք տոմսերից, վիճակախաղից, պոտ-շվօյից և այլն 951 ր. 28 կ.։ Նուէրներ ստացվել են հետևեալ անձերից՝ Բայսօղոլեանի ընտանիքից 10 ր., Գ. Փ.-ից 5 ր., Վ. Մ.-ից և Ն. Պ.-ից 3-ական ռուբ., մի ոմնից 2 ր. 40 կ., Սաֆարեանից 2 ր., Միրզոյեանից 1 ր. 50 կ., Լ. Խատիսեանից 1 ր., մի ոմնից 1 ր., գեն. Շատիլօվից 50 կ., Ն. Ն.-ից 50 կոպ. և այլ անձերից 5 ր.։ Ընդամենը 34 ր. 90 կ.։

Ընդհանուր ծախք.- 543 ր. 18 կոպէկ.։ Մնում է զուտ արդիւնք 443 ռուբլի։

Վարչութիւնս իր նուիրական պարտքն է համարում յայտնելու իր շնորհակալութիւնները Թիֆլիսի վաճառականութեանը՝ իրենց նուիրատուութեան համար և բոլոր այն անձանց, որոնք թէ նիւթապէս և թէ բարոյապէս նպաստեցին զբօսանքի աջողութեան։ Վարչութիւն

—

Եւլախ, 24 մայիսի

Կարդալով «Մշակի» № 109-ում ամսիս 21 Թեակէր նամակը, որը կրում է Ս. Գաբագաշի ստորագրութիւնը «Եւլախից-Խանքենդ» վերնագրով, ցաւում եմ, որ յօդուածագիրը գովասանելով Շուշի-Եւլախ պօստային ճանապարհի վրա տիրող կարգ ու կանոնը, միևնոյն ժամանակ այնքան պարզ չէ նկարագրել ճանապարհորդների հետ պատահած երկու դժբաղդ դէպքերը մարդկային կեանքի զոհաբերութեամբ։

Ընթերցողը կարող է կարծել, թէ այդ դժբաղդ դէպքերի ժամանակ շուռ են եկել արքունական տրակտի դիլիժանները, քանի որ այդ ցաւալի պատահարները տեղի են ունեցել մեր տրակտի վրա մասնաւոր կառքեր պահող Ջալիեանցի և մի ուրիշ Թուրքի դիլիժանների հետ։

Լևոն Վարդեան

Կ Ո Չ

Ամենայն Հայոց Կաթողիկոսի և Կովկասի Փոխարքայի Թոյլտուութեամբ առաջիկայ օգոստոսին Շուշում տոնվելու է Ղարաբաղի Հայոց Հոգևոր Թեմական Դպրոցի 75-ամեայ նշանակալից յօբելեանը. մինչև սեպտեմբեր 1-ը բացված է հանգանակութիւն յօգուտ նոյն դպրոցի։

Սրանով կենտրօնական յօբելեանական յանձնաժողովը կոչ է անում հայ հասարակութեան բոլոր խաւերին և մանաւանդ մեր ղարաբաղցի հայրենակիցներին սիրով արձագանք տալ առաջիկայ մեծ յօբելեանին և նիւթական ու բարոյական աջակցութեամբ նպաստել Սիւնեաց երկրի գիտութեան տաճարի առաջադիմութեանը։

Ջենք կասկածում, որ գիտակից հայ հասարակութիւնը և մեր հայրենակիցներն, ոգեւորված առաջիկայ յօբելեանի մեծ նշանակութեամբ, սիրով ընդառաջ կը գան բացված հանգանակութեանը և իրանց սրտաբուղխ նուիրաբերութեամբ ընդմիշտ կապահովեն Ղարաբաղի մտաւոր հայ սերնդի բարոյական, մտաւոր և ֆիզիկական դաստիարակութեան գործը։

Ղարաբաղի Թեմական դպրոցը, որ մինչև այսօր հայ ժողովրդին տուել է ականաւոր գործիչներ և բազմաթիւ գրաճանաչ անհատներ, որոնք գաւառական մութ ու խուլ անկիւններում մաքառել են տգիտութեան դէմ, այժմ Ղարաբաղի հոգատար բարերարների նուիրաբերութիւններով զօրացած այդ պատկառելի հիմնարկութիւնը աւելի ևս պիտի նպաստէ հայի մտաւոր զարգացմանը լոյս ու գիտութիւն տարածելով իր չորս կողմը։

Զանազան վայրերի հասարակական հաստատութիւնները չեն ու պայծառ պահող մեր բարեգործ հայրենակիցները պիտի շտապեն օգնելու իրանց սիրած հայրենիքի գիտութեան մայր տաճարին, որով և անջնջելի կը պահեն իրանց յիշատակը հայ սերունդների երախտագէտ սրտերում։

Կենտրօն. Յօբել. Յանձնաժողով

Նուէրներ, ուղերձներ, հեռագիրներ և այլ գրութիւններ ուղարկել հետևեալ հասցէով՝ Шуша, Попечительству Армянской Духовной Семинаріи.

Ծանօթ.—Յօբելեանի օրվայ մասին կը յայտարարվի առանձին։

ՕՐՎԱՅ ՆՈՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

◆ Պետ. Դումայի զբաղմունքները կաւարտվեն յունիսի 28-ին։

◆ Եթէ ներքին գործերի մինիստրի մշակած մամուլի և ոստիկանութեան օրինագծերին վերաբերող նախագծերը չանցնեն Պետ. Դումայում, այն ժամանակ Մակլակովի հրաժարականը անխուսափելի է։

◆ Մոսկվայում հանդէսով տօնվեց յայտնի գիտնական պրոֆ. Կ. Ա. Տիմիրեազէվի 70-ամեայ յօբելեանը, որ պատրաստել է հարիւրաւոր մասնագէտ-ֆիզիոլոգներ, որոնք ներկայումս գործում են ամբողջ Ռուսաստանում։ Բացի հազարաւոր շնորհաւորական հեռագիրներից, Տեմիրեազէվը ընտրվեց յօբելեանի օրը Մոսկվայի գիւղատնտեսական ինստիտուտի և Կիևի պոլիտեխնիկումի պատուաւոր անդամ։

◆ Պետերբուրգի բալտիկ գործարանը փակվեց, բոլոր գործաւոր բանւորները արձակվեցին։

◆ Ակադեմիկոս Պաւլովը ընտրվել է Պետերբուրգի կանանց բժշկական ինստիտուտի պատուաւոր անդամ։

◆ Բարձրագոյն հրամանով Դմիտրի Վօնլեարլեարսկին ազատվեց ոստիկանական հսկողութիւնից և իրաւունք ստացաւ ապրելու ազատ ամենուրեք։

◆ Վետլուգայի մօտ Գլազով գետի մէջ բօրանի խորտակման ժամանակ խեղդվեցին մօտ 40 մարդ։

◆ Ժող. լուս. մինիստր Կասսօն Պետ. Դումային է ներկայացնելու համալսարանական նոր կանոնադրութիւնը, որ գրօյի է հաւասարեցնում համալսարանի աւտօնօմիան և ուսանողական կազմակերպութիւնը։

◆ Գաղտնի կերպով Պարիզ մտաւ էկս-շահ Մահմեդ-Ալին։

◆ Լօնդօն է մեկնել ամերիկական միլիարդէր Կարնէջին, որ յետոյ մեկնելու է Բերլին անձամբ ներկայացնելու Վիլհէլմ կայսրին ամերիկեան խաղաղութեան 40 ընկերութիւնների ուղերձը այն մասին, որպէս զի միջազգային խաղաղութիւնը պահպանվի։

◆ Կ. Պօլսում Թիւրք իշխանութիւնները ծայրայեղ հսկողութիւն են նշանակել գլխաւոր պօստ-հեռագրատանը։ Զինուորական անձերին հասցէագրված բոլոր նամակները բացվում են։ Սուլթանի մայրաքաղաքում համատարած խուզարկութիւնների և ձերբակալութիւնների ենթարկվեցին նաև Թիւրք ուսանողները։ Առ հասարակ տիրում է չափազանց անհանգիստ դրութիւն։

◆ Թիւրքաց կառավարութիւնը Կրուպպի գործարանի հետ պայմանագիր կապեց 30 մեծ թնդանօթ մատակարարելու համար։

◆ Թիւրք զօրքերը հեռանում են եւրօպական Թատերաբեմից։

◆ «Н. Вр.»-ին տեղեկացնում են Կ. Պօլսից, որ այս օրերս Ռուսաստան մեկնեցին չորս մօլլա՝ Օսման, Խալրի, Բիւրհան-էդդին և Սաիդ, ռուսական մահմեդականների մէջ այն գաղափարը տարածելու համար, թէ անհրաժեշտ է, որպէսզի Ռուսաստանը նպաստաւոր վերաբերմունք ցոյց տայ դէպի Թիւրքիան։ Միևնոյն նպատակով պրօպագանդա է մղվելու Հնդկաստանում գտնվող անգլիահպատակ մահմեդականների մէջ։

◆ Ջաթալջայում երիտասարդ Թիւրք օֆիցերները և զինուորական լիգայի անդամները միաբանվել են և գնդակահարում են իրանց հակառակորդներին, որոնց պարագլուխն է զօրահրամանատար գեներալ Աբուք-փաշան։ Դրութիւնը շատ վտանգաւոր է դառնում։

◆ Լուրերի համաձայն Յունաստանը և Սերբիան նոր գաղտնի սեպարատ դաշնակիր են կապել միմեանց հետ։

Հ Ե Ռ Ա Գ Ի Ր Ն Ե Ր

(ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳԻ ՀԵՌ. ԳՈՐԾ.)

25 մայիսի

ՊԵՏԵՐԲՈՒՐԳ։ Սկսվեցին փոխադարձ վարկի ընկերութիւնների ներկայացուցիչների համագումարի նիստերը։ Եկել են մօտ 300 պատգամաւոր։ Նախագահ ընտրվեց հայազգի Խօջայեանը՝ Ռօստով-Դօնից։

Գրաւվեց «Правда»-ի համարը։

ՊԱՐԻԶ։ «Մատէնը» հաղորդում է, որ փորձերը ցոյց են տուել, որ տիֆով վարակվում են այն անձինք, որոնք վաղօրօք ենթարկվել են պրոֆ. Վէնսանի հակատիֆային շիճուկին։

ԵԱՐՈՍԼԱՎ։ Բացվեց յօբելեանական ցուցահանդէսը։

ԿԻԵՎ։ Անգլիայով հիւանդացած Անտիօքի պատրիարքը առողջացաւ։

Օգոստոսին Կիևում կայանալու է կօօպերատիվ համառուսական համագումար։

ՄՕՍԿՎԱ։ Բացվեց հնագիտական համագումարը։ Եկել են մօտ 400 պատգամաւոր։

ՆՕՎՕՉԵՐԿԱՍԿ։ Թոքախտի դէմ մաքառող լիգայի տեղիս բաժանմունքը հանգանակված գումարներով կառուցեց երկու սանատօրիա 60 մահճակալով։ Սանատօրիաների վրա ծախսվեց 100,000 ռուբլի։ Բացումը կը կայանայ աշնանը։

ՀՌՕՄ։ Պալատը որոշեց տասն սանտիմ տուրք դնել Իտալիա ներմուծվող և այնտեղից արտահանվող կինեմատօգրաֆիական ժապաւէնների իւրաքանչիւր մետրի վրա։

26 մայիսի

ՎԱՐՇԱՎԱ։ Նաւահանգստում Պլօցկից եկած չորս չարամիտներ, որոնց ոստիկանութիւնը փորձեց ձերբակալել, սպանեցին երկու քաղաքապահ ոստիկանի, վիրաւորեցին Թաղական մի հսկչի և փախան։

ԹԵՀՐԱՆ։ Քիրմանշահի մօտերը բակտերիօլօգիական քննութիւնը երևան հանեց բուբօնի ժանտախտ, որ ըստ երևոյթին բերել են հեմները ուխտագնացները։ 13 հոգի մահացել են արդէն։

ԿՈՒԿՍՀԱՒԷՆ։ Երկու նաւերի ընդհարման ժամանակ խեղդվեցին վեց մարդ։

Խմբագիր՝ ԱԼԵՔՍԱՆԴՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Հրատարակիչներ՝ Ա. ՔԱԼԱՆԹԱՐ

Ե. ՏԷՐ-ՄԱՐԿՈՍԵԱՆ

Հ. ԱՌԱՔԵԼԵԱՆ

Տ Ե Ղ Ե Կ Ա Տ Ո Ւ

ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԿԱԹՈՒՂԻ

1913 թւի ապրիլի 18-ից մինչև 1914 թ. ապրիլի 17-ը՝ (Ժամերը նշանակված են Թիֆլիսի ժամանակով)

ԹԻՖԼԻՍԻՑ ՄԵԿՆՈՒՄ Է

ԲԱԳՈՒ.—Արագ գնացքը № 6—10 ժ. 16 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 12 ժ. 34 ր., Գանձակ 3 ժ., Եւլախ 4 ժ. 31 ր., Հաջի-Կաբուլ 8 ժ. 6 ր. եր., Բագու 11 ժ. 13 ր. գիշ.: Պօստատար գնացքը № 4—10 ժ. 16 ր. գիշ., հասնում է Աղստաֆա 1 ժ. 6 ր. գիշ., Գանձակ 4 ժ. 16 ր. առ., Եւլախ 6 ժ. 15 ր. առ., Հաջի-Կաբուլ 10 ժ. 46 ր. առ., Բագու 3 ժ. 31 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 8—6 ժ. 29 ր. եր., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 50 ր. եր., Գանձակ 11 ժ. 23 ր. գիշ. Եւլախ 1 ժ. 1 ր. առ.։ Հաջի-Կաբուլ 4 ժ. 42 ր. առ., Բագու 7 ժ. 53 ր. առ., Խառն գնացքը № 106 (Մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—4 ժ. 23 ր. առ., հասնում է Աղստաֆա 8 ժ. 41 ր. առ., Գանձակ 1 ժ. 7 ր. ցեր., Եւլախ 5 ժ. 19 ր. ցեր., Հաջի-Կաբուլ 12 ժ. 29 ր. գիշ., Բագու 7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲԱԹՈՒՄ.— Պօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 51 ր. առ., հասնում է Միխայլօվօ 1 ժ. 56 ր. ցեր., Բաթում 11 ժ. 8 ր. գիշ.: Մարդատար գնացքը № 7—4 ժամ 40 ր. ցերեկվայ, հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 46 ր. եր., Բաթում 5 ժ. 40 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 9—10 ժ. 50 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 2 ժ. 31 ր. գիշ., Բաթում 10 ժ. 59 ր. առ.: Խառն գնացքը № 107 (մարդատարի արագութեամբ ապրանքների համար)—2 ժ. 48 ր. գիշ., հասնում է Միխայլօվօ 8 ժ. 20 ր. առաւ., Բաթում 10 ժ. 18 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆ.—Պօստատար գնացքը № 4/3—12 ժ. 51 ր. ցեր., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 10 ր. եր., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 48 ր. գիշ., Էջմիածին 5 ժ. 12ր. գիշ., Ուլուխանլու 5 ժ. 40 ր. գիշ. (առանց Երևան մտնելու), Նախիջևան 10 ժ. 15 ր. առ., Ջուլֆա 11 ժ. 42 ր. ցեր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 24/23 (միայն II և III կարգի վագոններով)—8 ժ. 8 ր. եր., հասնում է Ղարաքիլիսա 3 ժ. 23 ր. գիշ., Ալէքսանդրօպօլ 6 ժ. 57 ր. առ., Էջմիածին 12ժ. 10 ր. ցեր., Ուլուխանլու 12 ժ. 38 ր. ցեր., Երևան 1 ժ. 33 ր. ցեր.: Մարդատար-ապրանքատար գնացքը № 14/13—12 ժ. 46 ր. գիշ., հասնում է Ղարաքիլիսա 8 ժ. 13 ր. առ., Ալէքսանդրօպօլ 11 ժ. 50 ր. ցեր., Կարս 4 ժ. 18 ր. ցեր.:

ԲՈՐԺՈՄ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—8 ժ. 2 ր. առ., հասնում է Գօրի 10 ժ. 41 ր. առ., Բօրժօմ 9 ժ. 31 ր. ցեր.: Մարդատար № 19/20—3 ժ. 18 ր. ցեր., հասնում է Գօրի 5 ժ. 59 ր. ցեր., Բօրժօմ 1 ժ. 2 ր. երեկ.:

ԹԻՖԼԻՍ Է ՀԱՍՆՈՒՄ

ԲԱԳՈՒԻՑ.—Արագ գնացքը № 5—9 ժ. 35 ր. եր. Պօստատար գնացքը № 3—9 ժ. 1 ր. առ.: Մարդատար գնացքը № 7—3 ժ. 53 ր. ցեր.: Խառն գնացքը № 107—2 ժ. 12 ր. գիշ.:

ԲԱԹՈՒՄԻՑ.—Պօստատար գնացքը № 4—9 ժ. 16 ր. երեկ.: Մարդատար գնացքը № 8—5 ժ. 54 ր. ցեր.: Մարդատար գնացքը № 10—8 ժ. 40 ր. առ.: Խառն գնացքը № 106—3 ժ. 38 ր. գիշ.:

ՋՈՒԼՖԱ-ԵՐԵՒԱՆԻՑ.— Պօստատար գնացքը № 4Д./3—7 ժ. 32 ր. եր.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 26,25—(II և III կարգի վագոններով)—10 ժ. 50 ր. առ.: Մարդ.-ապրանքատար գնացքը № 16/15—7 ժ. 28 ր. առ.:

ԲՈՐԺՈՄԻՑ.—Մարդատար գնացքը № 17/18—11 ժ. 7 ր. եր.: Մարդատար գնացքը № 19/20—7 ժ. 38 ր. առ.:

Դ Ո Կ Տ Օ Ր

Ա. ՇԱՀԲԱԶԵԱՆԸ

Բ Ե Ր Լ Ի Ն Ո Ւ Մ

Ճարունակում է ընդունել ամեն տեսակ հիւանդների և խորհրդակցութիւններ է կազմում պրօֆեսօրների հետ։ Նոր հասցէն՝ Berlin N. W. Luisenstr. 67. Telephon Amt. Norden. 92—74.

(Ե. ու.) 412. 20—3

ԱՌԱՋԻՆ ՄԱՍՆԱՒՈՐ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑ

ԲԺՇԿԱՊԵՏ Բ. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆԻ

Հիմնված 1880 թ.

(Կուկիա, Վօրօնցօվի արձանի հանդէպ)

Ամեն օր, բացի կիրակի օրերից

Ը Ն Դ Ո Ւ Ն Ո Ւ Մ Ե Ն

«606»-ի և «914»-ի Ներարկում բժշկական խորհրդակցութեամբ՝ 11—12 ժ.

Բ. Ա. ՆԱՒԱՍԱՐԴԵԱՆ—11—12 ժ. վիրաբուժութեան վեներական (սիֆիլիս) հ.:

Բ. Գ. ԱՂԱՍԱՐԵԱՆ—1—2 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ.:

Կ. Մ. ԶԻՆՕՎԱՆԻ—9½—10 ժ. աչքի, ներքին և ներվային:

Զ. Ի. ԲԱԲԱՆԱՍԵԱՆ—10—11 ժ. մանկաբարձութեան կանանց և երեխայոց հ.:

Ն. Տ. ՄՈՒԼԻՆ—10—12 ժ. ականջի, կոկորդի և քթի հիւ.:

Մ Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—11—12 ժ. մորթու, վեներական վիրաբուժութեան և միզասեռ. հ.:

Ա. Պ. ԿԱՐԱՊԵՏԵԱՆ—12—1 ժ. ներքին և երեխայոց հիւ. և ծաղկահատ.:

ԿԻՆ-ԲԺԻՇԿ ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ—12—1 ժ. մանկաբարձութիւն և կանանց հիւ.:

Ե Ր Ե Կ Ո Յ Ե Ա Ն Ը՝

Մ. Գ. ԱՒԵՏԻՍԵԱՆ—6—7 ժ.:

ԿԻՆ ԲԺԻՇԿ Օ. Վ. ԴԷԵՎՈՑԿԱՅԱ-ԷՆԳԷԼ—6—7 ժ մանկաբարձութիւն, կանանց և երեխայոց հիւ.:

Հճարը 50 կ.: Չքաւորները ձրի։ Համախորհրդի (կօնսիլիումի) և օպերացիայի համար առանձին։

Հիւանդանոցի վերատեսուչ՝

Բժշկապետ Բ. Նաւասարդեանց

1. 0—56

ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐ

ԱԽԱԼԳՈՐ գիւղի (Դուշէթի վիճակ) 90 տուն հայ հասարակութեան համար շտապով հարկաւոր է

ՄԻ ՔԱՀԱՆԱՅ

կամ ՔԱՀԱՆԱՅԱՑՈՒ։ Պայմանների մասին դիմել՝ гор. Душетъ. Армянск. Благочин. священнику Іусику Априляну.

ու. 432. 2 - 1

ՂԱՐԱԲԱՂ ԵՒ ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐ

ՄՆԱՑՈՒԻՆ ՅՈՒՇԱՐՁԱՆ

Ղարաբաղի Թեմ. Դպրոցի 75-ամեակի։

Օգոստոսին, Ղարաբաղի Թեմ. Դպրոցի 75-ամեայ յօբելեանին, լոյս կը տեսնի «ՏԱՐԱԶԻ» ամսախ

ՂԱՐԱԲԱՂ և ՂԱՐԱԲԱՂՑԻՆԵՐ

Ճոխ ու փառահեղ հրատարակութիւն։

ԿԸ ԲՈՎԱՆԴԱԿԷ

ամբողջ պատմական Ղարաբաղը վերջին XIX և ներկայ XX դարը մինչև մեր օրերը։

Այս փայլուն հանդէսը պիտի լինի սիրելի և անհրաժեշտ զարդ ու հրճուանք իւրաքանչիւր ղարաբաղցու համար։

Բաժանորդագինը մինչև յունիսի 15-ը 2 ր., այնուհետև 3 ր.

ՄԵԼՕՎԻ ԹՂԹԻ ՎՐԱ 25 Ր.

Դիմել՝ Тифлисъ, БЮРО ПЕЧАТИ Головин. пр. 41.

Ապառիկ բաժանորդագրութիւն չէ ընդունվում։

31. 10—2

ԱՐԵՒՏՐԱԿԱՆ ԴՊՐՈՑ իրաւունքներով

Հաշուապահական Կուրսեր

ամառային պարապմունքներով

ՅՈՎՀ. ԶԱՔ. ՏԷՐ-ՍՏԵՓԱՆԵԱՆԻ

Ընդունելութեան քննութիւնները մայիսի 30-ին և 31-ին։

I Թումանովսկայա փ. սեփ. տ. № 13 (առ. ժ. 9—2-ը) Միխայլօվսկի պր. № 53 (երեկ. ժ. 6—8-ը)։

Ե.հ.կ. 382. 10—7

Ծախվում են

ՊԱՏԱՀՄԱՄԲ ՇԱՏ ԷԺԱՆ ԳՆԵՐՈՎ

Ջուգունէ գերաններ (столбы) 10 հատ, երկաթէ պատշգամբներ 2 հատ, ներքևից պահարան-ձօղերով, երկաթէ սանդուղքներ 19 աստիճաններով, վառարանի պրիբօրներ հերմետիկ փականով, պղնձէ օդանցուկներ, փայտէ երկ-փեղկ դռներ և լուսամուտներ, փայտէ սանդուղքներ 40 աստիճաններով։ Հարցնել Մադաթեան կղզու վրա՝ Զաղէթեանի փայտեղէնի գործարանի գլխացը՝ իշխ. Ցիցիանովի դվօրում Ի. Շահումեանին, առ. ժամը 7-ից մինչև երեկ. ժամը 7-ը ամեն օր։

ՕԳՏՎԵՑԷՔ ԴԻՊՎԱԾԻՑ

Վաճառվում են Յ. Դաղբաշեանի բառարանների

ՎԵՐՋԻՆ ՕՐԻՆԱԿՆԵՐԸ

ՌՈՒՍ-ՀԱՅ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌԱՐԱՆ գինը 8 ր., կազմած 9 ր.։

ՀԱՅ-ՌՈՒՍ ԼԻԱԿԱՏԱՐ ԲԱՌ., գինը 6 ր. կազմած 6 ր. 50 կ.։ Երկու բառարանները միասին 12 ր.։ Ճանապարհածախսը հեղինակի վրա։ Դիմել՝ А. Дагбашяну. Корганoвская ул. № 9. кв. 2 Въ г. Тифлисъ.

Ե. Հ. 383. 10—5

ՋԵՂՉԱԾ ԴԻՆԵՐ!!!

ՄԻԱՅՆ 2 Ր. 95 Կ.

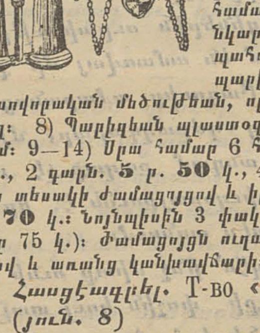

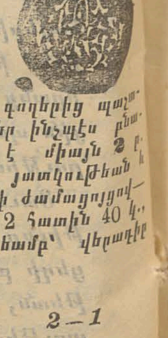

Ուղարկում ենք հետևեալ 14 արժէքաւոր իրերը. 1) Տղամարդու գրպանի չըժեղ և դիմացկուն ժամացոյց «Անկեր» (ոչ-ցիլինդր) անգլիական սև պողպատից, գլխից լարվող 36 ժամը մէկ անգամ, ընտիր և ճշտապահ, 15 քարով։ 2) Նորաձև շըթայ շղթայ, իսկ կանանց Թեյքը ձայնեց՝ 15 քարով։ 3) Բրելօկ կինեմատօգրաֆ հետաքրքրական նկար. կամ կողմնացոյց։ 4) Զամշէ քսակ ժամացոյցը փչանալուց պահպանելու համար։ 5) Գեղեցիկ մատանի ամերիկ. «Դուբլէ» ոսկուց պարիզեան ակնով։ 6) Թատրոնական բինօկլ 4 ակնոցատիկ. ապակով սովորական մեծութեան, որ մօտեցնում է շատ հեռու տարածութեան վրա։ Ժամացոյցը զուգերից պաշտպանող։ 8) Պարիզեան պլաստօգրաֆ, որ կէտ առ կէտ ցոյց է տալիս ամենատեսակ տեսարաններ ինչպէս բնական։ 9—14) Սրա համար 6 հատ շատ հետաքրքրական նկարներ։ Ամբողջ գարնիտուրի գինն է միայն 2 ր. 95 կ., 2 գարն. 5 ր. 50 կ., 4 գարն. 10 ր. 50 կ.։ Վերոյիշեալ գարնիտուրը ամենալաւ յառկութեամբ բարձր տեսակի ժամացոյցով և իրերով 3 ր. 95 կ., 2 գարն. 7 ր. 40 կ.։ Գարնիտուր՝ կանացի ժամացոյցով 3 ր. 70 կ.։ Նոյնպիսին 3 փականով ունեցող ժամացոյցով 1 ռուբ. Թանգ։ Ճանապարհածախսը 2 հատին 40 կ. (Սիբիր 75 կ.)։ Ժամացոյցն ուղարկվում է ճշգված մինչև բոլէն և 8 տարվայ երաշխաւորութեամբ՝ վերադիր վճարով և առանց կանխավճարի։

Հասցէագրել. Т-во «АККУРАТНОСТЬ». Варшава. отд. 92. (В. 32287) 2—1

(յուն. 8)

Типографія канцеляріи Намѣстника Его Императорскаго Величества на Кавказѣ Лорисъ-Меликовская улица, домъ казенный